

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**UČINKI VELIKIH ŠPORTNIH TEKMOVANJ V REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Ljubljana, avgust 2011

ZALA ZALETEL

IZJAVA

Študentka **Zala Zaletel** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvomizr. prof. dr. **Tomaža Čaterja** ter somentorstvom doc. dr. **Edvarda Kolarja**, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 1. avgusta 2011

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 VELIKA ŠPORTNA TEKMOVANJA	2
1.1 Opredelitev velikega športnega tekmovanja	2
1.2 Model analize športnega trga	5
1.3 Učinki velikih športnih tekmovanj	6
1.3.1 Neekonomski učinki velikih športnih tekmovanj	6
1.3.2 Ekonomski učinki velikih športnih tekmovanj	7
2 METODE DELA	7
2.1 Vzorec merjencev	7
2.2 Vzorec spremenljivk	8
2.3 Metoda zbiranja podatkov	8
2.4 Metode obdelave podatkov	8
3 REZULTATI IN RAZLAGA	8
3.1 Osnovne značilnosti vzorca velikih športnih tekmovanj	9
3.2 Neekonomski učinki vzorca velikih športnih tekmovanj	13
3.3 Ekonomski (finančni) učinki vzorca velikih športnih tekmovanj	21
SKLEP	30
LITERATURA IN VIRI	34

KAZALO PRIKAZOV

Prikaz 1:	Število organiziranih in izvedenih velikih mednarodnih športnih tekmovanj v Republiki Sloveniji med letoma 2001 in 2009.	4
Prikaz 2:	Model analize trga športa.	5
Prikaz 3:	Število velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009, ki tvorijo vzorec merjencev; po letih.	9
Prikaz 4:	Trend vzorca (modra barva) in dejanskega števila (rdeča barva) velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009.	9
Prikaz 5:	Število tekmovanj po posameznih ravneh, ki tvorijo vzorec merjencev.	10
Prikaz 6:	Primerjava vzorca (modra barva) in dejanskega števila (rdeča barva) velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009; glede na raven tekmovanja.	10
Prikaz 7:	Organizatorji tekmovanj, ki tvorijo vzorec merjencev.	11
Prikaz 8:	Športne panoge, v katerih so bila organizirana velika športna tekmovanja, ki tvorijo vzorec merjencev.	12
Prikaz 9:	Pregled slovenskih regij, v katerih so bila organizirana velika športna tekmovanja, ki tvorijo vzorec merjencev.	13
Prikaz 10:	Osnovne značilnosti merjenih spremenljivk neekonomskih učinkov.	16
Prikaz 11:	Povprečne vrednosti števila aktivnih udeležencev posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	18
Prikaz 12:	Povprečne vrednosti števila nočitev aktivnih udeležencev	19

	posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	
Prikaz 13:	Povprečne vrednosti števila pasivnih udeležencev posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	19
Prikaz 14:	Struktura izdatkov za vzorec velikih športnih tekmovanj.	22
Prikaz 15:	Povprečne vrednosti izdatkov gospodarstva za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	23
Prikaz 16:	Povprečne vrednosti izdatkov prebivalstva za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	25
Prikaz 17:	Povprečne vrednosti programskih izdatkov iz državnega proračuna za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	27
Prikaz 18:	Povprečne vrednosti programskih izdatkov iz lokalnih proračunov za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	27
Prikaz 19:	Struktura javnih in zasebnih izdatkov za vzorec velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009.	28

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Neekonomski in pričakovani ekonomski učinki merjenih spremenljivk.	14
Preglednica 2:	Osnovne značilnosti merjenih spremenljivk neekonomskih učinkov.	15
Preglednica 3:	Osnovne značilnosti merjenih spremenljivk ekonomskih (finančnih) učinkov v evrih.	22
Preglednica 4:	Pet najuspešnejših velikih športnih tekmovanj iz vzorca glede na višino izdatkov gospodarstva (sponzorstvo in donatorstvo).	23
Preglednica 5:	Višina in deleži javnih in zasebnih programskih izdatkov za posamezne tipe tekmovanj v vzorcu ter primerjava tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.	29

UVOD

V Sloveniji je bilo med letoma 2001 in 2009 organiziranih 321 velikih športnih tekmovanj. Za velike mednarodne športne prireditve morajo organizatorji skladno s »*Sklepom o postopku za kandidiranje in organiziranje velikih športnih prireditev v Republiki Sloveniji*« (Ur. l. RS št. 64-2363/1993) pridobiti predhodno soglasje. Med **velika športna tekmovanja** sodijo tista, ki so opredeljena v 52. členu zakona o športu (Ur. l. RS 22/98).

Velika športna tekmovanja lahko pomenijo pomembno razvojno priložnost za športne organizacije, lokalna okolja in državo, v kateri so organizirana (Kolar & Verovnik, 2010, str. 278).

Cilji, ki jih zasledujemo pri organizaciji velikih športnih tekmovanj, so kratkoročni cilji, ki so običajno povezani z organizacijo in izvedbo samega tekmovanja, ter srednje- in dolgoročni, ki naj bi imeli bistveno pomembnejše trajnostne vplive na razvoj okolja (lokalne skupnosti, regije, države), v katerem se bo dogodek odvijal. Vse vrste ciljev so zato nujno povezane s pričakovanimi koristmi različnih udeležencev v projektu, zato so prav pričakovane koristi tista merila, ki opredeljujejo cilje.

Kolar (2010a) navaja, da lahko športna tekmovanja potekajo v določeni športni panogi (enopanožna prvenstva) ali za več športnih panog skupaj (večpanožna prvenstva, kot so olimpijske igre, sredozemske igre, univerzijada), na različnih ravneh, ki so navadno geografsko opredeljene (državno, celinsko, svetovno ...), in v različnih starostnih kategorijah (mladinci-ke, člani-ce ...). Tako obsežen projekt, kot je organizacija velikih mednarodnih športnih tekmovanj (predvsem večpanožnih), pomeni veliko razvojno priložnost za okolje, ki je domačin prireditve, saj lahko v točno določenem časovnem obdobju ciljno združi in aktivira različne potencialne in vire za uresničitev razvojnih projektov in prenovu vizije bodoče podobe lokalnega okolja.

Uspešna integracija različnih virov (finančnih, materialnih, infrastrukturnih, ljudi ...) in sinergija idej pa ne prinašata samo kratkoročnih koristi, povezanih z ekonomskimi in promocijskimi učinki za lokalno okolje prireditelja, temveč tudi dolgoročno »zapuščino« (angl. *legacy*), ki ima učinek na pozitivno spreminjanje podobe okolja (lokalnega in nacionalnega) in pomembne srednje- in dolgoročne ekonomske in druge učinke na izboljšanje kakovosti življenja ljudi in trajnostni razvoj okolja (Watt, 2003, str. 188).

Mednarodni olimpijski komite, denimo, pri oceni kandidature vsakega kandidata upošteva in ocenjuje tudi možne učinke organizacije olimpijskih iger v nekem okolju, saj želi zagotoviti učinkovito rabo olimpijskih pridobitev tudi v času po olimpijskih igrah in s tem povečati pozitivne učinke organizacije olimpijskih iger na gospodarstvo in družbo (Mihalič, Šlander, Rebec & Slak, 2009, str. 7). Masterman (2004, str. 47) meni, da je odločitev o organizaciji velikega športnega tekmovanja za prireditelje, lokalna okolja in državo predvsem strateška odločitev, ki jo opredeljujejo namen in zlasti pričakovane koristi izvedbe dogodka. Namen je največkrat povezan z zagotavljanjem razvojnih možnosti za razvoj športa, športne panoge,

lokalnega okolja, regionalnega okolja ali nacionalnega okolja, torej z možnimi koristmi organizacije športnega tekmovanja. Vsako načrtovanje velikih športnih prireditev mora biti zaradi visokih stroškov organizacije srednje- in dolgoročno strateško načrtovanje, ki predvideva zapuščino projekta.

Skladno z zapisanim so **predmet** diplomskega dela velika športna tekmovanja, **problem** diplomske naloge pa je ugotavljanje ekonomskih in drugih učinkov javnih sredstev, vloženih v organizacijo velikih športnih tekmovanj v Republiki Sloveniji, kot jih opredeljuje zakon o športu (1998).

Namen diplomske naloge je povečati uspešnost priprave Nacionalnega programa športa za obdobje od 2011 do 2020 ter povečati učinkovitost izrabe javnih sredstev. Ugotoviti želimo, ali se državi izplača vlagati v organizacijo velikih športnih tekmovanj ali naj vlaga več ali pa je boljše, da sredstva nameni za kaj drugega. **Cilj** diplomske naloge je ugotoviti, kakšni so finančni (ekonomski) in drugi (neekonomski) učinki vloženih državnih javnih sredstev, namenjenih organizaciji velikih športnih tekmovanj.

Vzorec merjencev je 294 velikih športnih tekmovanj, ki so bila skladno z 52. in 53. členom zakona o športu med letoma 2001 in 2009 organizirana v Republiki Sloveniji. Podatke o javnofinančnih sredstvih za raziskavo smo s pomočjo Direktorata za šport RS pri ministrstvu za šolstvo in šport, ki je izvedel anketiranje, pridobili prek izdelane spletne ankete s 17 vprašanji, podrobneje predstavljene v Prilogi 2 te naloge.

Diplomsko delo je vsebinsko razdeljeno v štiri poglavja. Prvo je namenjeno uvodu, kjer smo opredelili veliko športno tekmovanje, na kratko predstavili razloge za organizacijo velikih športnih tekmovanj ter predstavili namen in cilj diplomske naloge. Ob tem smo orisali tudi vzorec merjencev ter metode dela. Drugo poglavje je v celoti namenjeno velikim športnim tekmovanjem. Po natančnejši opredelitvi velikega športnega tekmovanja smo prikazali tudi model analize športnega trga ter nato opisali še učinke velikih športnih tekmovanj; tako neekonomske kot ekonomske (finančne).

V tretjem poglavju so natančno opredeljeni vzorec merjencev, vzorec spremenljivk ter metode zbiranja podatkov in njihove obdelave. Četrto poglavje pa je v celoti namenjeno razlagi obdelanih podatkov, opredelitvi osnovnih značilnosti vzorca velikih športnih tekmovanj ter neekonomskim in ekonomskim (finančnim) učinkom vzorca velikih športnih tekmovanj. Za konec smo podali še sklepne ugotovitve diplomskega dela.

1 VELIKA ŠPORTNA TEKMOVANJA

1.1 Opredelitev velikega športnega tekmovanja

Kot navaja Arthur (2004), je postala organizacija velikih športnih tekmovanj v zadnjih letih vedno bolj pomembna za športne organizacije, ki tekmovanja organizirajo, ter tudi za lokalna

okolja in državo, v katerih velika športna tekmovanja potekajo. Številne športne organizacije uporabljajo velika športna tekmovanja kot sredstva za ustvarjanje in krepitev odnosov s ciljnim trgi in uporabniki. Izkazalo se je, da je zaradi velikega obsega dogodkov v procesu organizacije in izvedbe športnega tekmovanja težko definirati športno tekmovanje. V športnem smislu so športna tekmovanja lahko vse od tako imenovanih »mega« dogodkov, kot so olimpijske igre ali nogometna svetovna prvenstva, do tekmovanj za veliko nagrado ali svetovnih pokalov, ki imajo prav tako – ne glede na to, da so v primerjavi z »mega« dogodki po velikosti majhna – izjemno velik vpliv na okolje, v katerem so organizirana.

Zakon o športu (Ur. l. RS, št. 22/1998) navaja, da je delovanje v športu interesno in prostovoljno, država in lokalne skupnosti pa skrbijo za uresničevanje javnega interesa v športu. Javni interes na področju športa in velikih športnih tekmovanj obsega naloge nacionalnega in lokalnega pomena v vseh segmentih športa, ki se opredelijo v Nacionalnem programu športa (2000; v nadaljevanju NPŠ) in programih športa lokalnih skupnosti.

Država uresničuje javni interes v športu tako (3. čl. zakona o športu, 1998), da zagotavlja sredstva za realizacijo NPŠ, spodbuja in zagotavlja pogoje za opravljanje in razvoj športne dejavnosti, načrtuje, gradi in vzdržuje javne športne objekte ter vodi stimulatívno davčno politiko.

Sredstva za uresničevanje javnega interesa na ravni države in lokalnih skupnosti se zagotavljajo iz državnega proračuna in proračuna lokalnih skupnosti, način uresničevanja javnega interesa v športu pa se opredeli z NPŠ, ki ga sprejme državni zbor na predlog vlade. Torej država (in lokalne skupnosti) prek NPŠ soustvarja pogoje za razvoj športa.

NPŠ skladno z zakonom o športu (Ur. l. 22/98) določa zlasti izhodišča in usmeritve športa, vsebino in obseg posameznih pojavnih delov dejavnosti v športu, ki se financirajo ali sofinancirajo iz javnih sredstev, določa tudi razvojne in strokovne naloge v športu, upravljanje športa in okvirna merila za finančno ovrednotenje. Ena od pomembnih vsebin NPŠ je tudi organizacija velikih športnih tekmovanj.

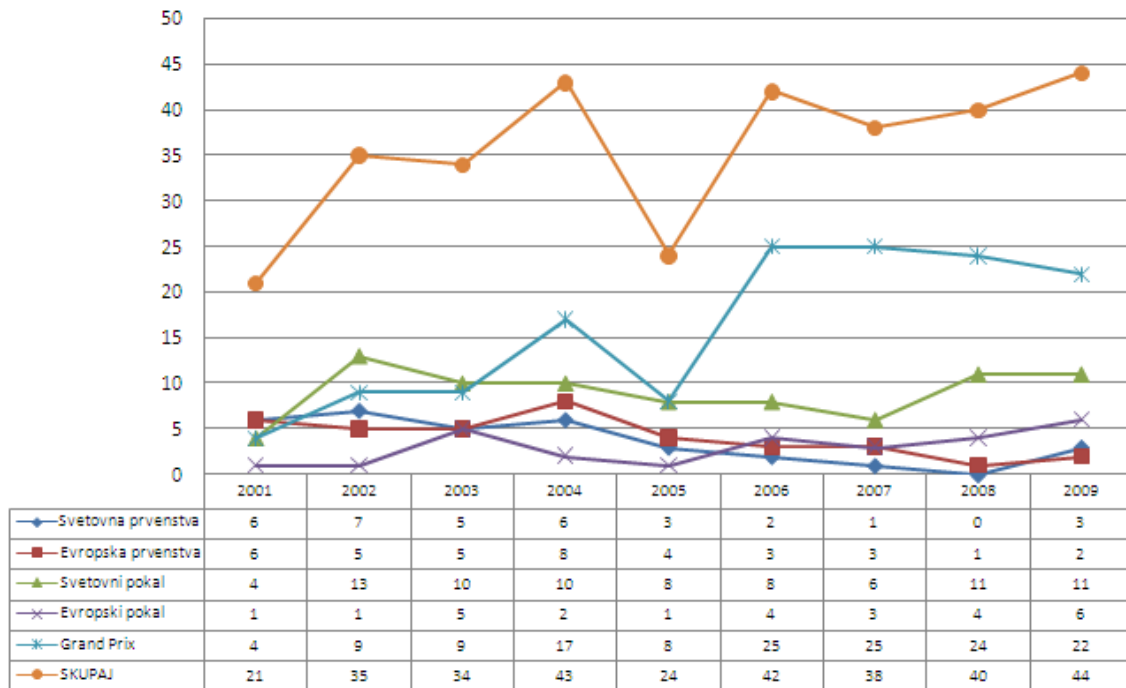
Športna tekmovanja so osrednji dogodek organizacijske kulture športa (Kolar E. & Verovnik Z., 2010, str. 285). Ob tem imajo velik pomen za razvoj in negovanje športne kulture. Kot je poudarjeno v NPŠ (2000), velike športne prireditve lahko pospešujejo motivacijo za šport in športno dejavnost ter imajo promocijski učinek za šport, gospodarstvo in turizem.

V nalogi smo se odločili izključno za velika športna tekmovanja, kot jih opredeljuje zakon o športu (1998). Skladno s 46. členom zakona o športu (Ur. l. 22/98) so športne prireditve »organizirana športna srečanja in prireditve«.

V Sloveniji med **velika mednarodna športna** tekmovanja skladno z 52. členom zakona o športu (Ur. l. 22/1998) štejemo olimpijske igre, sredozemske igre in univerzijade, za katere je po 53. členu potrebno soglasje Državnega zbora Republike Slovenije, svetovna in evropska prvenstva (tudi mladinska), katerim soglasje daje Vlada RS, ter svetovni pokali in mitingi za veliko nagrado (angl. *Grand Prix*), h katerim soglasje daje Ministrstvo za šolstvo in šport RS.

Velika športna tekmovanja, ki so bila med letoma 2001 in 2009 organizirana in izvedena v Sloveniji, smo razvrstili glede na kategorije in predstavili v Prikazu 1 (ob tem niso ločeno prikazana tekmovanja v članskih in mladinskih kategorijah).

Prikaz 1: Število organiziranih in izvedenih velikih mednarodnih športnih tekmovanj v Republiki Sloveniji med letoma 2001 in 2009.

Vir: Poročilo o izvajanju Nacionalnega programa športa Republike Slovenije (2000), Verovnik Z., 2009.

Iz Prikaza 1 lahko vidimo, da je trend števila organiziranih in izvedenih velikih mednarodnih športnih tekmovanj v Sloveniji naraščajoč in da je bilo v obdobju od 2001 do 2009 organiziranih 321 velikih športnih tekmovanj. Povprečno je bilo v preučevanem obdobju v Sloveniji na leto organiziranih 35,6 velikega športnega tekmovanja; največ (44) leta 2009, najmanj (21) pa leta 2001. Med vsemi tipi tekmovanj je bilo v celotnem obdobju največ tekmovanj za veliko nagrado oz. tekmovanj »Grand Prix« (143 oz. 44,55 %) in najmanjše število tekmovanj za evropski pokal (27 oz. 8,41 %).

Povprečno je bilo v Sloveniji na leto organiziranih skoraj osem svetovnih ali evropskih prvenstev, katerih organizacija in izvedba sta izredno velik organizacijski, strokovni, materialni, logistični in finančni zalogaj.

Naraščajoč trend števila organiziranih in izvedenih velikih mednarodnih športnih tekmovanj v Sloveniji potrjuje tudi zapis Pavea, Baumana in Koštija (Večer, 1. januarja 2011, str. 10-11), da je Slovenija mala dežela velikih športnih prireditelj, saj se – sodeč po številu organiziranih športnih prireditelj na naših tleh v minulem letu – recesija v športu ne pozna. V Sloveniji je namreč v letu 2010 skupni proračun odmevnih športnih dogodkov, ki smo jih gostili, znašal

blizu devet milijonov evrov, po vložkih pa so prednjačila zimska tekmovanja. Največji proračun ima Planica, ki je lani gostila svetovno prvenstvo v poletih (1,9 milijona evrov), milijon pa presežeta tudi obe prireditvi v alpskem smučanju – pokal Vitranc v Kranjski Gori (1,3 milijona evrov) ter Zlata lisica v Mariboru (1,2 milijona evrov).

1.2 Model analize športnega trga

Model na splošno lahko opredelimo kot poenostavljeno podobo resničnosti in ker pri njem običajno upoštevamo le najbolj značilne poteze konkretne stvarnosti, so modeli praviloma idealizacija kompleksnega realnega sveta (Malačič, 2003). Model omogoča boljše predstavitev, opredelitev in s tem razumevanje obravnavanega problema. Ima svoj namen in predstavi realnost z nekega drugega zornega kota ter ob tem zanemari nepomembno (Kovačič, Jaklič, Indihar Štemberger & Groznik, 2004). Modeliranje je tako snovanje in izdelovanje modelov in ga lahko uporabljamo na najrazličnejših področjih.

Ko govorimo o ekonomski moči slovenskega športa, govorimo o višini vseh vrst izdatkov v BDP. Jurak, Bednarik, Kolenc in Kolar (2010) ugotavljajo, da ekonomska moč slovenskega športa, izražena z javnimi in zasebnimi izdatki za šport, znaša med 1,9 in 2,3% BDP, kar je podobno deležu v razvitih državah. Nadalje ugotavljajo, da so finančni učinki športa odvisni od uspešnosti menjave med ponudniki športnih storitev in potencialnimi porabniki teh storitev. Kotler (2004) v svoji »bibliji trženja« razlaga, da se potrebe kot temeljne človekove zahteve spremenijo v želje, če so usmerjene na specifične objekte, ki lahko potrebo zadovoljijo. Želje po določenem izdelku so povpraševanje, če so podprte s plačilno sposobnostjo ter se uresničijo skozi kupno moč trga.

Značilnosti slovenskega športnega trga lepo prikazuje **model analize finančnih tokov na trgu športnih storitev** (Prikaz 2), ki ga je izdelal Jurak et al. (2010, str. 64), saj prek spremljanja makroekonomskih finančnih kazalnikov omogoča spremljavo finančne učinkovitosti slovenskega športa.

Prikaz 2: Model analize trga športa

Vir: Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 – 2010, 2010; Kolar E., 2010b.

Izdatki prebivalstva (gospodinjstev) ter izdatki podjetij (gospodarstva) - torej izdatki zasebnega sektorja - za športne storitve kažejo na povpraševanje po športnih storitvah, prihodki športnih organizacij (ter tudi prihodki javnega sektorja) pa predstavljajo izkoristek tega povpraševanja. Zelo pomembni so zlasti javni izdatki, saj delujejo kot spodbujevalec povpraševanja storitev športnega trga oziroma kot multiplikator prihodkov gospodarstva, športnih organizacij in davčnih prihodkov v javne proračune (država, lokalne skupnosti in loterijski skladi).

1.3 Učinki velikih športnih tekmovanj

Učinki velikih športnih tekmovanj so neposreden ali posreden rezultat organizacije velikega športnega tekmovanja (Arthur, 2004, str. 322). Lahko so negativni (npr. povečanje davkov za potrebe financiranja velikega športnega tekmovanja, povečanje kriminala) ali pozitivni (npr. povečanje BDP, povečanje ugleda države) ali kombinacija obeh in vključujejo družbene in kulturne vidike, prirodoznanske in okoljske vidike, politične vidike ter turistične in ekonomske vidike. Tudi Masterman (2004, str. 68-88) poudarja, da so učinki velikih športnih tekmovanj na ožje in širše okolje lahko tako negativni kot pozitivni. Ključ do minimaliziranja negativnih učinkov ter doseganja pozitivnih je v učinkovitem planiranju velikega športnega tekmovanja, da bi dosegli pozitivno zapuščino (angl. *legacy*) tekmovanja.

Ena od najbolj izpostavljenih koristi organizacije velikih športnih tekmovanj je po Arthurju ekonomski učinek organizacije v okolju, ki je domačin prireditve. Prav študije o ekonomskih učinkih organizacije velikih športnih tekmovanj so največkrat osnova za promocijo tekmovanja ter tudi za lobiranje pri oblasteh za organizacijo velikega športnega tekmovanja. Kuper in Szymanski (2009, str. 235-252) se strinjata, da so prav ekonomski učinki največji magnet za organizacijo velikega športnega tekmovanja, vendar so njune raziskave pokazale, da v nasprotju s splošnim prepričanjem organizacija velikega športnega tekmovanja ne pomeni obogatitve za domačina tekmovanja oziroma gostitelja ter lokalno okolje. Poudarjata pa neekonomski učinek, zaradi katerega države, regije, lokalne skupnosti kandidirajo za organizacijo velikih športnih tekmovanj – biti gostitelj takšne prireditve te osreči.

Učinki so po Mastermanu (2004, str. 47) kratkoročni ter srednje- in dolgoročni, ki naj bi imeli bistveno pomembnejše trajnostne vplive na razvoj okolja (lokalne skupnosti, regije, države), v katerem se bo dogodek odvijal. Vse vrste ciljev so povezane s pričakovanimi koristmi različnih udeležencev v projektu, zato so prav pričakovane koristi tista merila, ki opredeljujejo cilje (Kolar, 2010a, str. 26-27). Koristi organizacije velikega športnega tekmovanja na najsplošnejši ravni lahko delimo na **neekonomske** in **ekonomske koristi** oziroma **učinke**.

1.3.1 Neekonomski učinki velikih športnih tekmovanj

Neekonomskih učinkov velikih športnih tekmovanj je po Preussu (2006) več kot neposrednih ekonomskih, vendar jih je težje izmeriti. Učinki, kot so npr. povečanje ugleda države ali izboljšanje kakovosti življenja lokalnih prebivalcev zaradi pridobitev na področju splošne, prometne ali športne infrastrukture, se lahko vrednotijo le posredno, meni Mihaličeva et al.

(2009, str. 35-45). Izračuna se lahko npr. porast turističnih prihodkov zaradi povečanega ugleda države ali zmanjšanje izdatkov za bolniške odsotnosti zaradi povečane športne aktivnosti prebivalcev, ki bi jo omogočila zaradi velikega športnega tekmovanja izgrajena športna infrastruktura.

Mihaličeva in njeni sodelavci (2009, str. 35-38) **neekonomске učinke** delijo na:

- družbeno-kulturne,
- okoljske,
- turistične,
- športne,
- učinke na mednarodno prepoznavnost in ugled države,
- učinke na infrastrukturo.

Ob tem navedenim neekonomskim koristim dodaja še **okoljske koristi** velikih športnih tekmovanj. Preuss (2006) poudarja tudi pozitivne in negativne vidike zapuščine organizacije velikih športnih tekmovanj.

1.3.2 Ekonomski (finančni) učinki velikih športnih tekmovanj

Številne raziskave so pokazale, da šport z različnimi programi v turizmu ne obogati le turistične ponudbe, temveč je šport **generator dodatnih ekonomskih učinkov** (Bartoluci, 2007, str. 90). Povezava med športom in turizmom je najbolj očitna prav pri organizaciji velikih športnih tekmovanj (Green & Chaplin v Bartoluci, 2007, str. 119). Ekonomski učinki so praviloma merljivi učinki, ki jih lahko izrazimo vrednostno. Mihaličeva s sodelavci (2009, str. 12) navaja, da ekonomski učinki predstavljajo vpliv dodatne potrošnje v gospodarstvu zaradi organizacije velike športne prireditve. Ob tem se **ekonomske koristi (učinki)** običajno izračunavajo na povečanje:

- proizvodnje,
- zaposlenosti,
- dodane vrednosti,
- sredstev za zaposlene,
- davkov.

2 METODE DELA

2.1 Vzorec merjencev

Vzorec merjencev je predstavljalo 294 velikih športnih tekmovanj, ki jih je med letoma 2001 in 2009 organiziralo 36 nacionalnih panožnih športnih zvez (Priloga 1). Vzorec merjencev smo oblikovali na podlagi podatkov, pridobljenih iz razvida velikih športnih tekmovanj, ki ga skladno z zakonom o športu (1998) vodijo na ministrstvu za šolstvo in šport (MŠŠ, 2010). Iz vzorca tekmovanj smo izpustili tekmovanja za evropski pokal, ker jih zakon o športu (1998; 52. člen) ne opredeljuje kot velika športna tekmovanja. Teh tekmovanj je bilo v celotnem obdobju 27 (Kolar & Verovnik, 2010).

Za vsa velika športna tekmovanja, uvrščena v vzorec merjencev, so nacionalne panožne športne zveze skladno s »Sklepom o postopku za kandidiranje in organiziranje velikih športnih prireditev v Republiki Sloveniji« (Ur. l. RS št. 64-2363/1993) pridobile predhodno soglasje ustreznega državnega organa. V postopku pridobivanja podatkov o organiziranih velikih športnih tekmovanjih med letoma 2001 in 2009 nam je uspelo pridobiti podatke od 23 nacionalnih panožnih športnih zvez za 121 velikih športnih tekmovaj (Priloga 1), kar je predstavljalo vzorec merjencev, ki smo ga analizirali v pričujoči nalogi.

2.2 Vzorec spremenljivk

Vzorec spremenljivk predstavljajo odgovori na anketni vprašalnik s 17 vprašanji, ki smo jih razdelili v tri vsebinske sklope (Priloga 2). S prvim sklopom vprašanj (7 vprašanj) smo pridobili splošne podatke o organizatorjih in tekmovanjih, z drugim sklopom (6 vprašanj) o nekaterih neekonomskih in ekonomskih učinkih tekmovanj in s tretjim sklopom (4 vprašanja) podatke o neposrednih finančnih učinkih tekmovanj.

2.3 Metode zbiranja podatkov

Anketa je bila pripravljena maja 2010 ter izvedena med julijem in septembrom 2010. Anketiranje je izvedel Direktorat za šport RS na ministrstvu za šolstvo in šport pod vodstvom Zorana Verovnika, ki je na direktoratu odgovoren za velika športna tekmovanja. Vsem nacionalnim panožnim športnim zvezam, ki so bile organizatorice velikih športnih tekmovanj v obdobju med letoma 2001 in 2009 (Priloga 1), je bil julija 2010 po elektronski pošti poslan poziv s spremnim besedilom in anketnim vprašalnikom. Na podlagi anketnega vprašalnika smo izdelali tudi spletno aplikacijo (Priloga 2), v katero so lahko pooblaščen predstavniki nacionalnih panožnih športnih zvez vnašali podatke o velikih športnih tekmovanjih. Izpolnjene ankete so lahko oddali ali v elektronski (prek spletne aplikacije ali elektronske pošte) ali tiskani obliki (po pošti). Ker je bil odziv nacionalnih panožnih športnih zvez na prvi poziv slab (izpolnjenih in vrnjenih je bilo le 47 anketnih vprašalnikov), je bil poziv ponovljen avgusta in septembra 2010.

2.4 Metode obdelave podatkov

Podatke smo strukturirali in obdelali z računalniškim programom Microsoft Office Excel in s statističnim paketom SPSS 17 za Windows. Skladno s cilji naloge, strukturo in naravo podatkov smo smiselno uporabili osnovne statistične metode (seštevki, najmanjše in največje vrednosti, povprečne vrednosti, frekvence). Rezultati so prikazani v obliki grafičnih prikazov in preglednic.

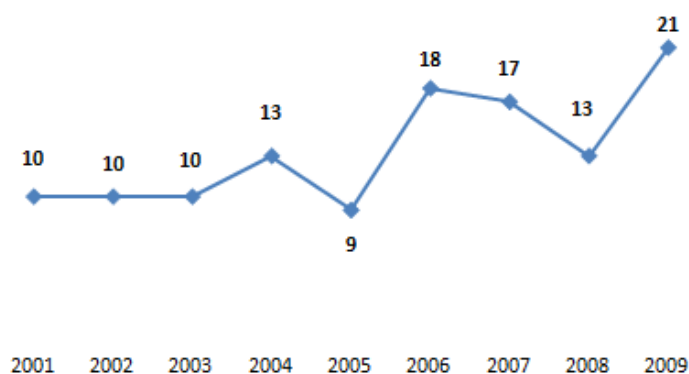
3 REZULTATI IN RAZLAGA

Razlago in rezultate dobljenih podatkov smo predstavili v treh podpoglavjih, ki smiselno povzemajo posamezno vrsto učinkov vzorca velikih športnih tekmovanj in strukturo anketnega vprašalnika. V prvem podpoglavju so predstavljene osnovne značilnosti velikih

športnih tekmovanj in njihovih organizatorjev. V drugem podpoglavju so predstavljeni nekateri ekonomski in neekonomski učinki, o katerih lahko sklepamo na podlagi pridobljenih podatkov o vzorcu velikih športnih tekmovanj. V tretjem podpoglavju pa so predstavljeni še neposredni finančni učinki obravnavanega vzorca velikih športnih tekmovanj, ki so razdeljeni po načelih modela analize športnega trga (Kolar, 2010a; Jurak, Bednarik, Kolenc & Kolar, 2010, str. 64) med zasebne (gospodarstvo in prebivalstvo) in javne (državna in lokalna raven) izdatke za velika športna tekmovanja (storitev športnih organizacij).

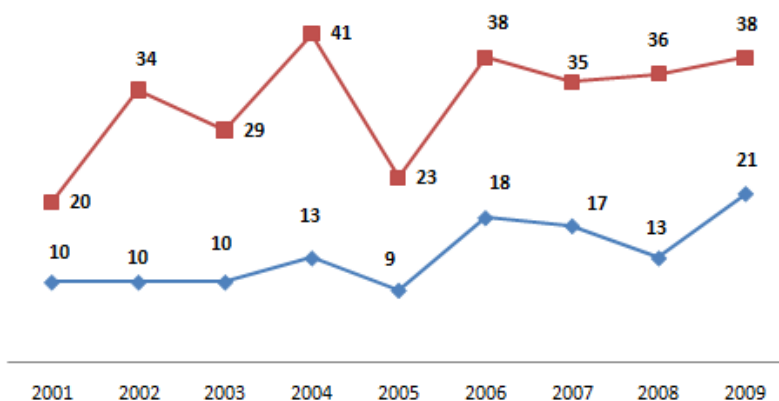
3.1 Osnovne značilnosti vzorca velikih športnih tekmovanj

Prikaz 3: Število velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009, ki tvorijo vzorec merjencev; po letih.

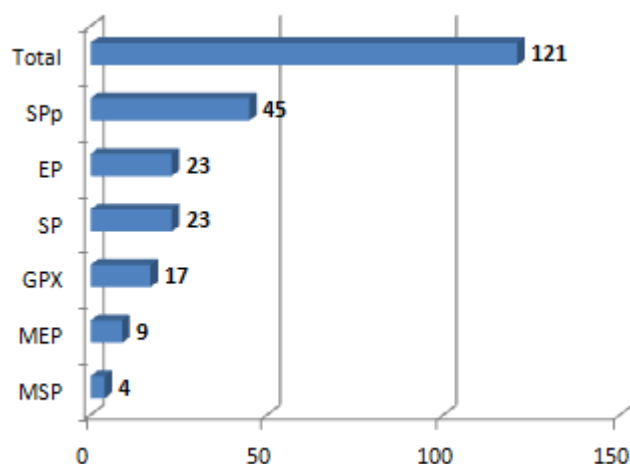
V vzorec merjencev smo zajeli 121 velikih športnih tekmovanj. Največje število velikih športnih tekmovanj v vzorcu je bilo organiziranih leta 2009 (21 velikih športnih tekmovanj oz. 17,4 % celotnega vzorca) in najmanjše leta 2005 (9 velikih športnih tekmovanj oz. 7,4 % celotnega vzorca). Iz Prikaza 3 lahko vidimo, da sta trenda vzorca in dejanskega števila velikih športnih tekmovanj po letih podobna tako z vidika gibanja trenda, kakor tudi z vidika naraščanja števila tekmovanj po letih. Zato lahko sklepamo, da vzorec tekmovanj dobro odraža dejansko število izvedenih tekmovanj v preučevanem obdobju.

Prikaz 4: Trend vzorca (modra barva) in dejanskega števila (rdeča barva) velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009.

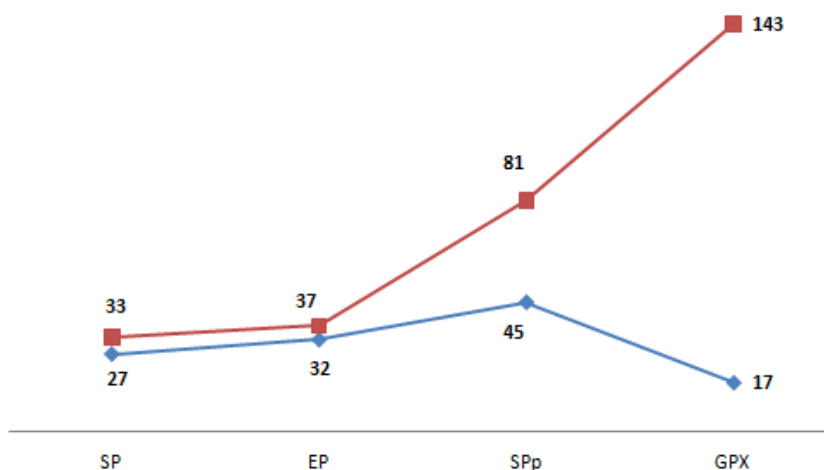
Vir: Kolar, E. & Verovnik, Z., *Analiza velikih športnih tekmovanj*, 2010.

Prikaz 5: Število tekmovanj po posameznih ravneh, ki tvorijo vzorec merjencev.

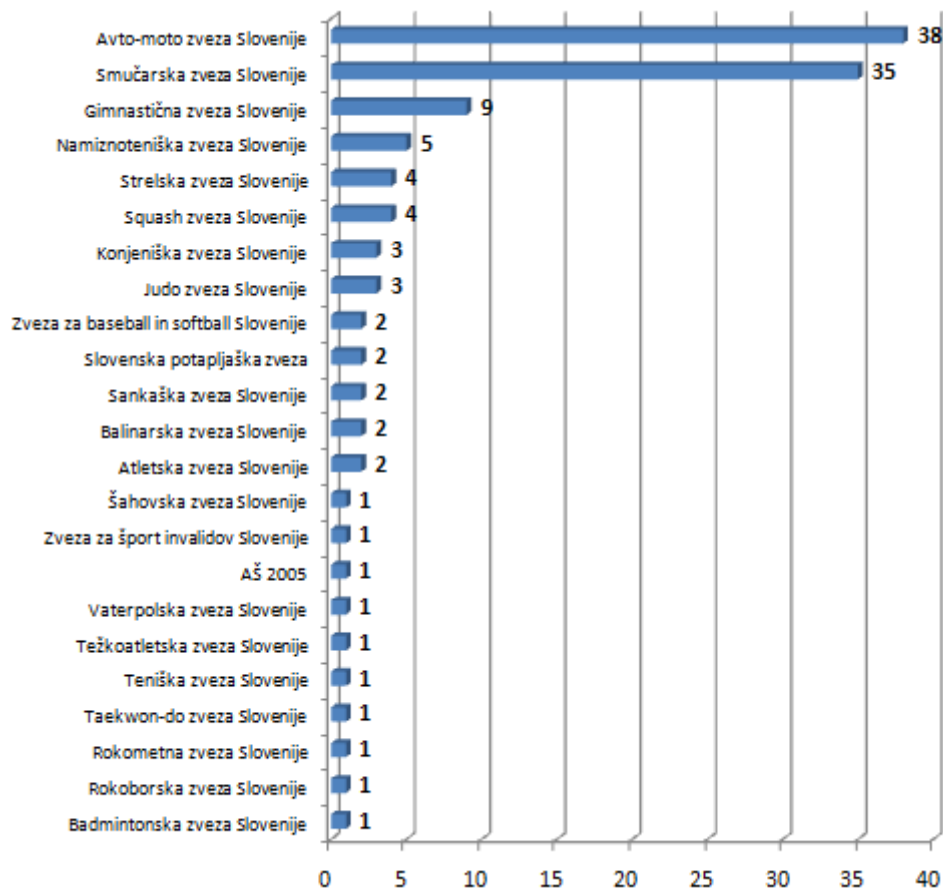
V vzorcu merjencev je največje število tekmovanj za svetovni pokal (37,2 % vzorca), sledijo pa jim evropska in svetovna prvenstva (predstavljajo po 19,0 % vzorca), tekmovanja za veliko nagrado (14,1 %) ter mladinska evropska (7,4 %) in mladinska svetovna prvenstva (3,3 %). Primerjava z dejansko izvedenimi tekmovanji (Prikaz 4) kaže na velika odstopanja prav na ravni tekmovanj za veliko nagrado, kjer je v vzorec zajetih le 11,8 % vseh izvedenih tekmovanj. Na ravni tekmovanj za svetovni pokal je to odstopanje manjše, saj je v vzorcu zajetih 55,5 % izvedenih tekmovanj. Veliko boljše so v vzorcu zastopana svetovna in evropska prvenstva, saj je v obeh primerih v vzorcu več kot 80 % vseh izvedenih tekmovanj. Ne glede na zaznano pomanjkljivost na ravni tekmovanj za veliko nagrado, smo mnenja, da je vzorec tudi s tega vidika dober, saj je v njem zajet velik odstotek tistih tekmovanj, ki so z organizacijskega in finančnega vidika najzahtevnejša in od katerih se tudi pričakuje največje koristi.

Prikaz 6: Primerjava vzorca (modra barva) in dejanskega števila (rdeča barva) velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009; glede na raven tekmovanja.

Vir: Kolar, E. & Verovnik, Z., *Analiza velikih športnih tekmovanj*, 2010.

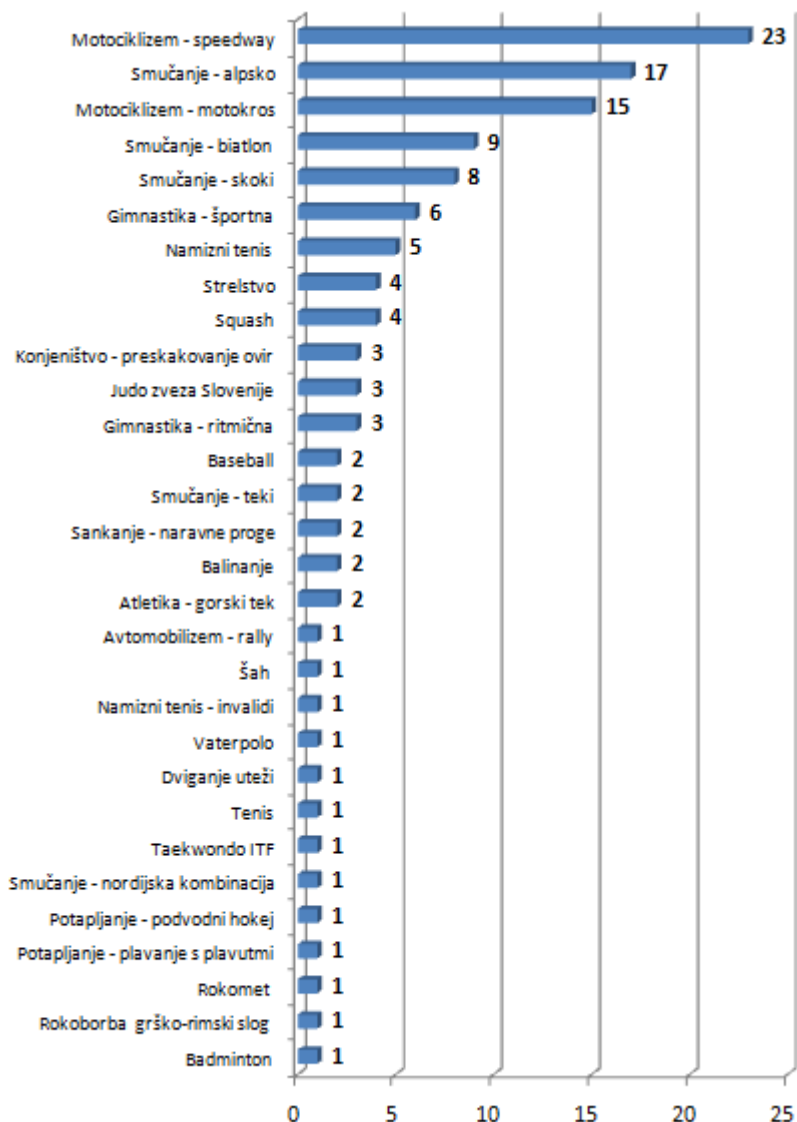
Prikaz 7: Organizatorji tekmovanj, ki tvorijo vzorec merjencev.

V vzorcu je zajetih 23 organizatorjev velikih športnih tekmovanj, kar predstavlja 63,9 % vseh organizatorjev velikih športnih tekmovanj v preučevanem obdobju. Vsi organizatorji so slovenske nacionalne panožne športne zveze, ki so tekmovanja pridobile v postopku kandidiranja pri ustreznih mednarodnih ali evropskih športnih zvezah. Največji delež tekmovanj v celotnem vzorcu je organizirala Avto-moto zveza Slovenije (31,4 %), sledita ji Smučarska zveza Slovenije (28,9 %) in Gimnastična zveza Slovenije (7,4 %).

Velika športna tekmovanja, ki tvorijo vzorec merjencev, so potekala v 30 različnih športnih panogah (Prikaz 8). Največji delež tekmovanj je potekal v speedwayu (18,7 %), sledita pa mu alpsko smučanje (13,8 %) in motokros (12,2 %). Kar 56,1 % velikih športnih tekmovanj je potekalo v olimpijskih športnih panogah, 43,9 % pa v neolimpijskih športnih panogah. Prav tako je Iz Prikaza 8 moč videti, da je bilo 31,7 % tekmovanj organiziranih v zimskih in 68,3 % v letnih športnih panogah.

Prikaz 8: Športne panoge, v katerih so bila organizirana velika športna tekmovanja, ki tvorijo vzorec merjencev¹.

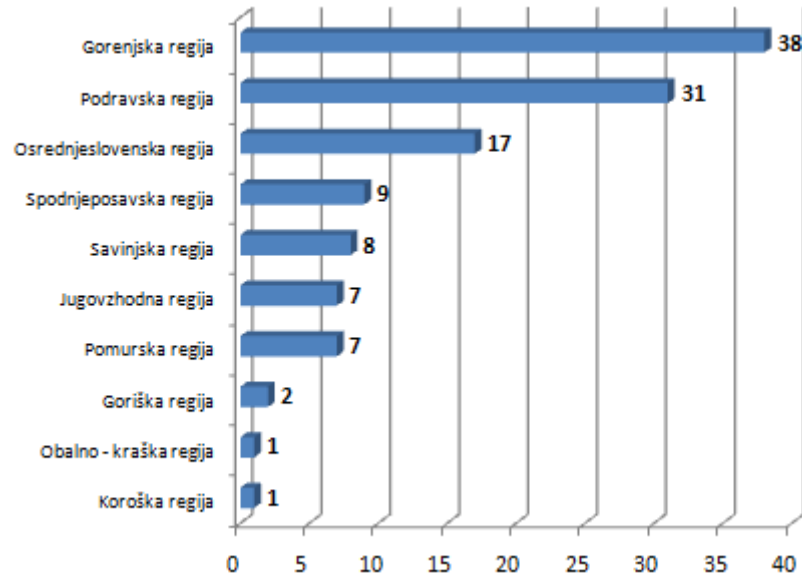

Velika športna tekmovanja iz vzorca so bila organizirana in izvedena v desetih slovenskih regijah (Priloga 3). V vzorcu ni nobenega tekmovanja, ki bi bilo v preučevanem obdobju organizirano v notranjsko-kraški ali zasavski regiji (Prikaz 9). Tekmovanja, organizirana in izvedena v gorenjski, podravski in osrednjeslovenski regiji, tvorijo kar 71,1 % vseh tekmovanj v vzorcu. To je pričakovano, saj imajo ravno v teh regijah tudi najbolj ugodne infrastrukturne pogoje za organizacijo velikih športnih tekmovanj (Kranjska Gora, Planica, Pokljuka, Bled in Kranj v gorenjski regiji, Maribor s Pohorjem v podravski regiji in Ljubljana v osrednjeslovenski regiji). Prav tako je za večino navedenih lokalnih okolj značilno, da na področju razvoja turizma največji del investicijskih sredstev namenjajo prav razvoju

¹ Skupno število športnih panog v vzorcu (123) je za dve tekmovanji večje od števila športnih tekmovanj (121). Do te razlike je prišlo, ker je v vzorcu tudi eno večpanožno športno tekmovanje, v katerem je potekalo tekmovanje v treh športnih panogah (mladinsko svetovno prvenstvo v nordijskem smučanju, Kranj, Medvode 2006).

športnega turizma, katerega pomemben del je tudi organizacija velikih športnih tekmovanj (Bertoluci, 2007, str. 119).

Prikaz 9: Pregled slovenskih regij, v katerih so bila organizirana velika športna tekmovanja, ki tvorijo vzorec merjencev.

3.2 Neekonomski učinki vzorca velikih športnih tekmovanj

Pri pojasnjevanju ekonomskih in neekonomskih učinkov vzorca velikih športnih tekmovanj smo uporabili model delitve obeh vrst koristi, kot ga je predstavila Mihaličeva s sodelavci (2009, str. 35-46). Najprej so za vsako vprašalniško postavko iz anketnega vprašalnika (Preglednica 1) predstavljeni neekonomski učinki merjenih spremenljivk in tudi njihov pričakovan vpliv na ekonomske (finančne) učinke. Pri opisovanju neekonomskih učinkov spremenljivk smo uporabili področja družbeno-kulturnega, športnega, okoljskega in turističnega učinkovanja spremenljivk. Za spremenljivke so predstavljeni tisti učinki s posameznega področja, ki so bili v študiji Mihaličeve s sodelavci (2009, str. 41-46; v Kolar, 2010a, str. 22) najvišje ocenjeni (učinki velikih športnih tekmovanj z največjo dodano vrednostjo). Pri prikazovanju učinkov so prikazani učinki, ki so povezani z aktivnimi udeleženci tekmovanj, ki združujejo spremenljivke, oblikovane na podlagi vprašalniških postavk 8 do 12 (Priloga 2), in tista, ki so povezana s pasivnimi udeleženci tekmovanj (vprašalniški postavki 12 in 13; Priloga 2). V nadaljevanju pa so predstavljene še vrednosti posameznih spremenljivk znotraj vzorca velikih športnih tekmovanj.

Preglednica 1: Neekonomski in pričakovani ekonomski učinki merjenih spremenljivk.

Spremenljivke	Neekonomski učinki	Pričakovani ekonomski učinki
<p>Aktivni udeleženci (št. sodelujočih držav, št. sodelujočih športnikov, št. spremljevalnega osebja, št. nočitev, št. dni trajanja tekmovanja)</p>	<p>1. Družbeno-kulturni učinki: ⇒ večja prepoznavnost države.</p> <p>2. Športni učinki: ⇒ podmladek, večja »baza« potencialnih športnikov; ⇒ več vrhunskih rezultatov.</p> <p>3. Okoljski učinki: ⇒ novo urejene športne površine.</p> <p>4. Turistični učinki: ⇒ povečan interes mednarodnih medijev in javnosti; ⇒ povečana prepoznavnost države; ⇒ krepitev ugleda države; ⇒ povečanje privlačnosti države za turizem; ⇒ povečanje promocije »od ust do ust«; ⇒ povečana turistična zavest in ponos lokalnega okolja; ⇒ povečan interes države za razvoj turizma.</p>	<p>⇒ Dodatni finančni tokovi, povezani z nastanitvami in potrošnjo aktivnih udeležencev.</p> <p>⇒ Dodatni finančni tokovi, povezani z investicijami in financiranjem projektov velikih športnih tekmovanj (javni izdatki in izdatki podjetij).</p> <p>⇒ Dodatni finančni tokovi, povezani z novimi, predvsem začasnimi delovnimi mesti v pripravi in izvedbi tekmovanj.</p> <p>⇒ Dodatni davčni prihodki.</p>
<p>Pasivni udeleženci (št. dni trajanja tekmovanja, št. gledalcev vseh tekmovalnih dni)</p>	<p>1. Družbeno-kulturni učinki: ⇒ razvoj prometne infrastrukture; ⇒ višja kakovost življenja.</p> <p>2. Športni učinki: ⇒ večanje števila podjetij s športno ponudbo.</p> <p>3. Okoljski učinki: ⇒ novo urejene športne površine; ⇒ dvig ekološke zavesti.</p> <p>4. Turistični učinki: ⇒ povečana prepoznavnost države; ⇒ krepitev ugleda države; ⇒ povečanje privlačnosti države za turizem; ⇒ povečanje promocije »od ust do ust«; ⇒ povečana turistična zavest in ponos lokalnega okolja; ⇒ povečan interes države za razvoj turizma.</p>	<p>⇒ Dodatni finančni tokovi, povezani z nastanitvami in potrošnjo pasivnih udeležencev.</p> <p>⇒ Dodatni finančni tokovi, povezani z novimi, predvsem začasnimi delovnimi mesti v času izvedbe tekmovanj (dodatna gostinska ponudba, dodatna turistična ponudba, spremljajoči športni in kulturni program, prodaja proizvodov in storitev, povezanih s tekmovanjem ...).</p> <p>⇒ Dodatni finančni tokovi povezani, z izdatki prebivalstva.</p> <p>⇒ Dodatni davčni prihodki.</p>

Vir: Kolar, E., *Model managementa velikih športnih tekmovanj*, 2010a, str. 22.

Pri predstavitvi vrednosti posameznih merjenih spremenljivk smo predstavili osnovne statistične vrednosti spremenljivk (seštevek, največja in najmanjša vrednost ter povprečna vrednost) in tudi nekatere značilnosti izbranih spremenljivk glede na tip tekmovanja in značilnosti različnih tipov športnih panog, v katerih so tekmovanja potekala. Za potrebe

primerjave tipov športnih panog smo te razdelili med olimpijske in neolimpijske, saj so bile med tema dvema vrstama športnih panog v Sloveniji ugotovljene pomembne razlike v vrednotenju doseženega športnega rezultata, deležih gledanosti in medijski ter sponzorski prepoznavnosti tudi v drugih študijah (Kolar, 2005). V pričujoči nalogi pa smo poskušali ugotoviti, ali te razlike obstajajo tudi pri ustvarjanju neekonomskih in ekonomskih učinkov organizacije velikih športnih tekmovanj.

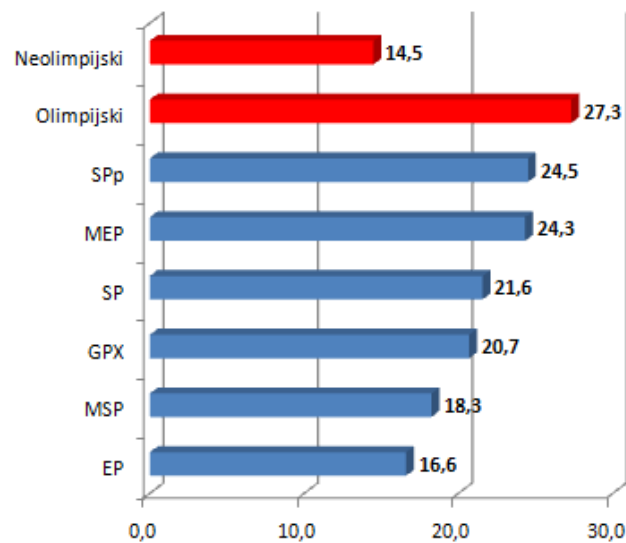
Preglednica 2: Osnovne značilnosti merjenih spremenljivk neekonomskih učinkov.

Spremenljivka	Najmanjša vrednost	Največja vrednost	Seštevek	Povprečna vrednost
Št. sodelujočih držav	4	141	2.625	21,7
Št. sodelujočih športnikov	17	1.615	18.032	149,0
Št. spremljevalnega osebja	14	716	20.155	166,6
Št. aktivnih udeležencev	42	2.331	38.187	315,6
Št. nočitev	5	40.000	209.657	1.732,7
Št. dni trajanja tekmovanja	1	18	512	4,2
Število pasivnih udeležencev (gledalcev)	100	68.000	1.293.412	10.689,4

Neekonomske učinke velikih športnih tekmovanj, ki so bila v preučevanem obdobju organizirana in izvedena v Sloveniji, smo ugotavljali s 7 spremenljivkami, ki naj bi imele pomemben vpliv na neekonomske in pričakovane ekonomske učinke, prikazane v Preglednici 1. Osnovne statistične značilnosti (Preglednica 2) smo predstavili za vsako spremenljivko posebej.

V povprečju so se posameznega tekmovanja iz vzorca udeležili športniki iz skoraj 22 držav. Največje število držav (141) se je udeležilo šahovske olimpijade (uvrščena med svetovna prvenstva), ki je potekala leta 2002 na Bledu, najmanjše število (4) pa svetovnega prvenstva v motokrosu leta 2001 v Ljubljani. Iz Prikaza 10 lahko vidimo, da se je v povprečju največje število držav udeleževalo tekmovanj za svetovni pokal (24,5), sledila so jim mladinska evropska prvenstva (24,3) in članska svetovna prvenstva (21,6). Najmanjše število držav se je v povprečju udeleževalo evropskih prvenstev (16,6). Dobljene povprečne vrednosti so v nasprotju s pričakovanimi, saj smo pričakovali največjo udeležbo držav prav na članskih svetovnih in članskih evropskih prvenstvih. Vendar pa pregled posameznih tekmovanj v vzorcu pokaže, da so na nizko povprečno vrednost števila držav udeleženk na teh dveh vrstah tekmovanj vplivale predvsem nizke vrednosti v motociklističnih športnih panogah (14 svetovnih prvenstev se je v povprečju udeležilo le po 9,6 države, 13 evropskih prvenstev pa le po 9,8 države) in baseballu (2 evropskih prvenstev se je udeležilo vsakič le po 6 držav). Primerjava med tekmovanji, ki so potekala v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah, pa je pokazala, da se v povprečju kar 88 % več držav udeležuje tekmovanj v olimpijskih kot v neolimpijskih športnih panogah.

Prikaz 10: Povprečne vrednosti števila držav udeleženk posameznega tipa tekmovanj in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Na najsplošnejši ravni imamo v športu dve vrsti udeležencev: aktivne in pasivne (Chelladurai, 1994, str. 9). Med aktivne udeležence prištevamo vse tiste, ki aktivno sodelujejo v športnem tekmovanju (športniki, trenerji, sodniki, novinarji, organizatorji ...), in med pasivne tiste, ki športne dogodke zgolj opazujejo (gledalci). Oboji so pomembni za uspeh vsakega športnega tekmovanja. Medtem ko aktivni udeleženci skrbijo za doseganje vrhunskih športnih stvaritev (rezultatov), so pasivni udeleženci tisti, ki skrbijo za njihovo porabo (Kolar, 2005, str. 47). Kljub temu, da vrhunski športni rezultat pri športnem treningu ni edini proizvod, pa je največkrat omenjen in je najbolj viden. Trener in športnik se v športnem rezultatu namreč objektivizirata. Pri gledanju oz. spremljanju športnega dogodka, v okviru katerega se doseže športni rezultat, se ta porabi. Športni dosežek se subjektivizira v izvajalcu in v gledalcih, torej v javnosti. Če osvetlimo dogajanje v luči ekonomskih teorij, ugotovimo, da športni trening kot proizvodnja začne proces, v športnem tekmovanju poteka distribucija športnega rezultata in z gledanjem športnega dogodka se izvrši njegova poraba. Vendar pa poraba športnega rezultata ni edini končni člen verige dejavnosti, ampak je to tudi menjava športnega rezultata (Bednarik, 1996, str. 10-11). Menjalna vrednost športnega rezultata ima tako duhovne kot finančne vidike. Pomemben duhovni dejavnik je užitek, ki ga občutijo vsi, ki sodelujejo pri doseganju športnih rezultatov. Trener doseže potešitev svoje notranje potrebe z užtkom ob doseženem dobrem rezultatu športnika, športnik kot neposredni izvajalec pa uživa v telesnem in duhovnem izvajanju svoje športne dejavnosti. Drugi sodelavci z izpolnitvijo svojih poklicnih in ustvarjalnih potreb in motivov dosežejo užitek ob športnih dosežkih, starši pa predvsem ob uveljavljanju športnih dosežkov svojih otrok. Športni užitki vseh vrst, porojeni iz različnih motivov, so pomembni gibalci in ustvarjalci športa kot individualne in družbene dejavnosti. Eden najpomembnejših užitkov pa predstavlja športni užitek javnosti (gledalcev), ker potrdi in upraviči napore vseh sodelujočih. Gledanje športnega tekmovanja izvira iz notranje potrebe ali želje gledalca, ki si je to željo privzgojil s svojim zanimanjem za šport (Bednarik, 1996, str. 10-11). Vsak športni rezultat skladno z logiko sistemske teorije prek povratne zanke vpliva na celoten proces treninga. V veliki večini primerov športni rezultat ni

samo končni cilj, ampak doseže svoj pravi smoter šele v gledanju oz. spremljanju in odzivanju javnosti, saj s tem dobi športni rezultat pomembne dodatne razsežnosti. Postane multiplikator, generator množičnega športa in športne industrije, njihov promotor in promotor države, ki ji športnik in trener pripadata, po drugi strani pa tudi promotor samega športnega dogodka, na katerem je bil rezultat dosežen. Prav od teh funkcij športnega rezultata je v največji meri odvisna njegova menjalna vrednost in s tem tudi finančni vidik. Finančna menjalna vrednost športnega rezultata je namreč, skladno z zakoni teorije ponudbe in povpraševanja, skoraj povsem odvisna od odzivnosti javnosti, torej gledalcev, ki dosežek gledajo oz. spremljajo. Finančna menjalna vrednost športnega rezultata, ki ni nujno odvisna od odziva javnosti, pa je njegov prispevek k razvoju tehnologije športnega treninga in športne industrije (Bednarik, Dvoršak, Kolenc, Dobnikar & Pišot, 2001, str. 3). Tudi če zanemarimo pomen odziva javnosti za finančni vidik menjalne vrednosti športnega rezultata, lahko domnevamo, da brez gledanja ne bi bilo vrhunskega športnega rezultata, ker bi bil ta brez pravega smisla. Brez gledanja oz. spremljanja javnosti športni rezultat namreč ne more zadovoljiti obeh proizvajalcev, trenerja in športnika, saj ne dobi pomena vrhunskega ustvarjalnega dosežka. Gledanost športnih dogodkov je v psihološkem pogledu odvisna predvsem od interesov oziroma motivov, ki spodbujajo gledalce k spremljanju in gledanju športnih prireditev, tekmovanj in dosežkov športnikov (Jošt et. al, 1999). Ti motivi so po Chelladuraju (1992, str 39-40): razvedrilo, tekmovanje (nepredvidljivost rezultata) in zadovoljivost lastnih družbenih potreb na tako imenovanih »tretjih mestih«. Pomembna vrednost duhovnega vidika menjalne vrednosti športnega rezultata je tudi ponos, ki ga gledalec doživlja, ko zmagujejo »naši športniki«. Po navedbah Doupona-Topičeve in Kovačeve (2005, str. 63-64) Slovenci prav ob doseženih vrhunskih športnih rezultatih naših športnikov doživljamo največjo mero nacionalnega ponosa in se z njo ne more meriti noben drug politični ali gospodarski dogodek. Navedene vloge aktivnih in pasivnih udeležencev velikih športnih tekmovanj imajo pomembno vlogo pri razumevanju neekonomskih in ekonomskih učinkov velikih športnih tekmovanj.

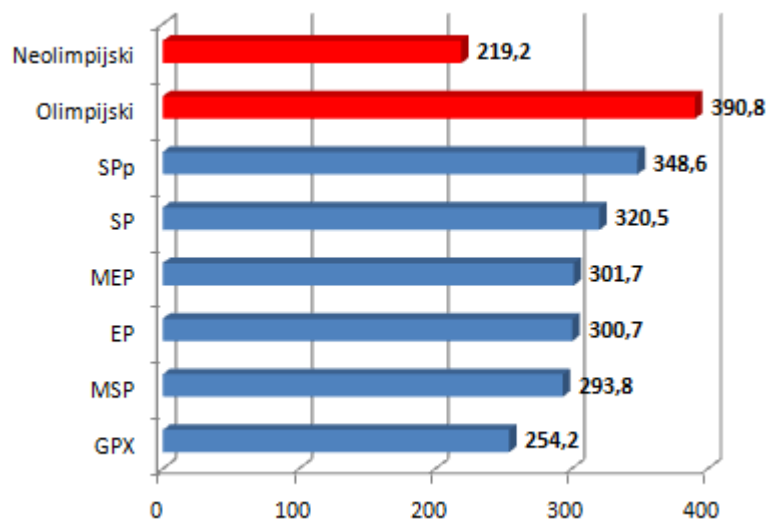
V pričujoči raziskavi smo ugotavljali število aktivnih udeležencev posameznih velikih športnih tekmovanj, pri čemer smo organizatorje spraševali po številu udeleženihih športnikov in športnic posameznega tekmovanja ter po številu spremljevalcev, med katere naj bi bili zajeti predvsem trenerji, sodniki, fizioterapevti, maserji, zdravniki, serviserji, vodje ekip in vodje delegacij. Za te se namreč predvideva, da uporabljajo storitve organizatorja, povezane z namestitvijo v uradnih hotelih organizatorjev, kar predstavlja enega pomembnih neekonomskih (turizem) in ekonomskih (finančnih) učinkov velikih športnih tekmovanj. Tako spremenljivka, ki meri število nočitev, meri zgolj število nočitev aktivnih udeležencev, saj te organizatorji natančno vodijo in so podatki relevantni za nadaljnjo obdelavo in uporabo. V analizo ni zajeto število nočitev pasivnih udeležencev (gledalcev), ker bi ti lahko temeljili le na ocenah, te pa bi bile lahko zelo nerelevantne. Tako so pri pasivnih udeležencih zbrani le podatki o skupnem številu gledalcev posameznega športnega dogodka.

Iz Preglednice 2 lahko vidimo, da se je posameznega tekmovanja iz vzorca velikih športnih tekmovanj v povprečju udeležilo 149 športnikov in športnic ter 166 spremljevalcev. Skupaj torej povprečno 315 aktivnih udeležencev. Najmanjše število aktivnih udeležencev (42; 28

športnikov in 14 spremljevalcev) je bilo na svetovnem pokalu v dviganju uteži (Ljubljana, 2004) in največje (2331; 1615 športnikov in 716 spremljevalcev) na šahovski olimpijadi (Bled, 2002). Skupno število vseh aktivnih udeležencev tekmovanj, zajetih v vzorec, je bilo 38.187. Posamezno tekmovanje iz vzorca je trajalo v povprečju nekaj več kot štiri dni, pri čemer lahko vidimo, da so vsa tekmovanja v preučevanem obdobju skupaj trajala kar 512 dni, kar je skoraj eno leto in pet mesecev.

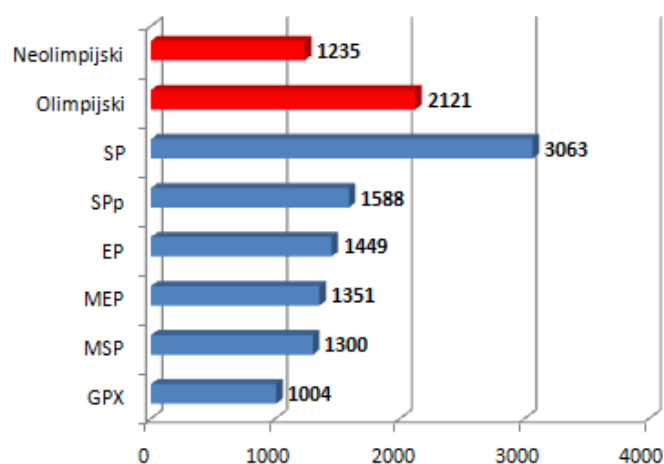
V celotnem obdobju so aktivni udeleženci našega vzorca tekmovanj koristili skupaj 209.657 hotelskih nočitev ali povprečno 1732,7 nočitve na posamezno tekmovanje. Največje število nočitev je bilo uresničenih na šahovski olimpijadi, kar je razumljivo, saj je bilo na tem tekmovanju največje število aktivnih udeležencev in prav tako je omenjeno večpanožno tekmovanje v celotnem vzorcu velikih športnih tekmovanj tudi najdalje trajalo (18 dni).

Prikaz 11: Povprečne vrednosti števila aktivnih udeležencev posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

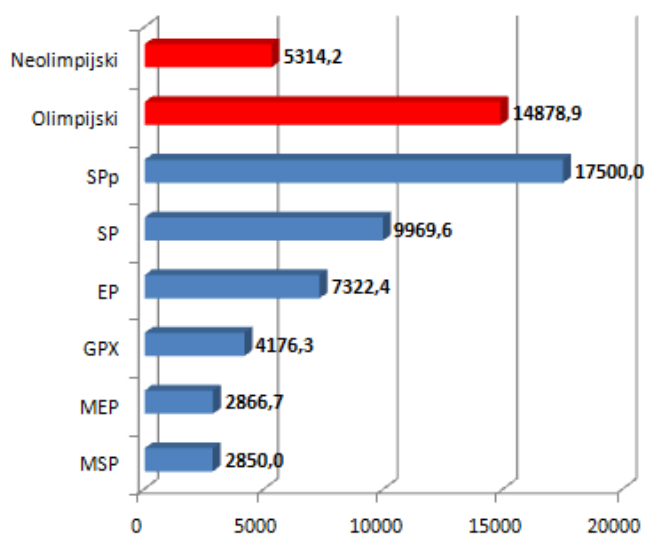
Iz Prikaza 11 lahko vidimo, da je v povprečju največje število aktivnih udeležencev sodelovalo na tekmovanjih za svetovni pokal (349), sledijo pa jim svetovna prvenstva (321), mladinska (302) in članska (301) evropska prvenstva ter mladinska svetovna prvenstva (294). Povprečno najmanjše število aktivnih udeležencev se je udeleževalo tekmovanj za veliko nagrado (254), kar je razumljivo, saj so to tekmovanja najnižje ravni v vzorcu tekmovanj, prav tako pa so to velikokrat tudi tekmovanja, na katera organizatorji vabijo zaprt seznam najboljših tekmovalcev v posamezni športni panogi. Primerjava tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah pa kaže, da se je tekmovanj v olimpijskih športnih panogah v povprečju udeleževalo kar 78,3 % več aktivnih udeležencev kot tekmovanj v neolimpijskih športnih panogah. To je bilo pričakovano, saj so olimpijske športne panoge bolj mednarodno razširjene kot neolimpijske športne panoge (Kolar, 2005, str. 104-107).

Prikaz 12: Povprečne vrednosti števila nočitev aktivnih udeležencev posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Povprečno največje število nočitev aktivnih udeležencev tekmovanj (Prikaz 12), uvrščenih v vzorec, je bilo na svetovnih prvenstvih (3063), sledijo pa jim tekmovanja za svetovni pokal (1588) in evropska prvenstva (1449). Najnižje povprečno število nočitev je bilo izračunano za tekmovanja za veliko nagrado, kar je bilo pričakovano, saj se teh tekmovanj udeležuje najnižje povprečno število aktivnih udeležencev, prav tako pa praviloma ta tekmovanja trajajo manj časa kot druga v vzorcu merjencev. Na tekmovanjih v olimpijskih športnih panogah aktivni udeleženci v povprečju ustvarijo 72 % več nočitev, kot jih ustvarijo na tekmovanjih v neolimpijskih športnih panogah.

Prikaz13: Povprečne vrednosti števila pasivnih udeležencev posameznega tipa tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Tekmovanja, ki so uvrščena v vzorec, si je ogledalo skupaj 1.293.412 gledalcev, pri čemer je bil najbolj gledan športni dogodek iz našega vzorca svetovno prvenstvo v smučarskih poletih (Planica, 2004), ki si ga je po navedbah organizatorjev pod Poncami ogledalo 68.000 gledalcev. Prav planiško tekmovanje smučarjev skakalcev je po mnenju slovenske splošne javnosti najpomembnejši športni dogodek v Sloveniji, ki ima največji vpliv na razvoj športa v Sloveniji in največji vpliv na prepoznavnost Slovenije v mednarodnem prostoru. Prav tako pa Planica močno opredeljuje slovensko nacionalno identiteto in nacionalni ponos (Doupona-Topič & Kovač, 2005, str. 55-56). Iz Prikaza 13 lahko vidimo, da si je v povprečju največje število obiskovalcev ogledalo tekmovanja za svetovni pokal (17.500), sledijo pa jim svetovna (9970) in evropska (7322) prvenstva. Najnižje vrednosti obiska dosegajo mladinska prvenstva, kar je bilo pričakovano, saj so ta tekmovanja manj medijsko prepoznavna kot tekmovanja v absolutnih ali članskih kategorijah (Kolar, 2005, str. 259). Primerjava v povprečnem številu gledalcev med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah je pokazala, da je bilo teh v povprečju kar za 180 % več na tekmovanjih v olimpijskih kot pa v neolimpijskih športnih panogah. To pa potrjuje ugotovitev Kolarja (2005, str. 125-127). Ob tem je treba poudariti, da gre tu za obisk tekmovanj in ogled tekem v živo. Čeprav je lahko ena od ekonomskih koristi organizacije velikih športnih tekmovanj za državo prirediteljico tudi odprodaja TV-pravic, pa te niso nujno vezane na organizatorja. Če bi v nalogo vključili tudi ogled tekem prek televizijskih zaslonov (teh podatkov nismo pridobili), bi bilo število gledalcev bržčas drugače razporejeno.

Analiza spremenljivk, s katerimi smo merili neekonomske učinke vzorca velikih športnih tekmovanj, je pokazala, da so imela tekmovanja v vzorcu pomembne neekonomske in ekonomske učinke. Glede na povprečne vrednosti števila držav udeleženk, števila aktivnih in pasivnih udeležencev ter skupno trajanje športnih dogodkov v preučevanem obdobju lahko sklenemo, da so bili ustvarjeni pomembni neekonomski učinki, ki smo jih opredelili v Preglednici 2. Tekmovanja, zajeta v vzorec, so torej vplivala na večjo prepoznavnost Slovenije v mednarodnem prostoru, saj se je zaradi udeležbe športnikov in športnic iz drugih držav povečeval interes mednarodnih medijev za poročanje o tekmovanjih v njihovem nacionalnem prostoru. Z relativno velikim številom vseh udeležencev (aktivnih in pasivnih) v celotnem preučevanem obdobju (1.330.599 udeležencev) se je ponudila možnost izkoriščanja tudi drugih oblik promocije Slovenije v mednarodnem okolju (»od ust do ust«). Zaradi tekmovanj, ki morajo dosegati kakovostne standarde mednarodnih športnih organizacij, so nastajale nove urejene športne površine in objekti (dvorana Stožice, vzpenjača Maribor, Kranjska Gora, športna dvorana v Celju, poligon za nordijsko smučanje na Rogli ...), prav tako se je v lokalnih okoljih in tudi s strani države povečal interes vlaganja v turistično infrastrukturo v okolici športnih površin. V preučevanem obdobju se je število vrhunskih športnikov povečevalo za 14,7 % oz. za 102 športnika, število osvojenih medalj slovenskih športnikov na največjih športnih tekmovanjih pa se je povečevalo v povprečju za 8 % na leto (marsikatero odličje je bilo osvojeno tudi na tekmovanjih v Sloveniji), prav tako pa se je povečal delež slovenskih občin z vrhunskimi športniki (Kolar & Rajšter, 2010). Poleg omenjenega pa se je povečalo tudi število mladih kategoriziranih športnikov. To število se je v celotnem obdobju povečalo kar za 96 % oz. 1115 mladih športnikov (Kolar & Kovač, 2010, str. 222), kar govori o splošni rasti in razvoju slovenskega športa v preučevanem obdobju, na

katerega pa so imela ob vzajemnem delovanju različnih dejavnikov pomemben vpliv tudi velika športna tekmovanja, organizirana v Sloveniji.

Prav tako bi lahko sklepali na ekonomske učinke, povezane s turizmom. Zgolj prihodki od nočitev, ki so nastali zaradi organizacije in izvedbe tekmovanj, vključenih v vzorec - ti so predstavljali le 37,7 % dejansko izvedenih tekmovanj v preučevanem obdobju (Kolar & Verovnik, 2010, str. 285) -, bi dosegli znesek v višini prek 12,5 milijona evrov. Seveda ob predpostavki, da je povprečna cena nastanitve za enega udeleženca 60 evrov na dan. To pa bi v celotnem obdobju predstavljalo 2,5 milijona evrov neposrednih davčnih prihodkov od zaračunanega davka na dodano vrednost. Pri čemer je treba poudariti, da nimamo podatkov o koriščenju hotelskih storitev in drugih neposrednih izdatkih pasivnih udeležencev (hrana, gorivo, cestnine, lokalna turistična taksa v višini 1,01 evra za odrasle in 0,51 evra za otroke od 7. do 18. leta ...), ki so v določen kraj pripotovali zaradi posameznega tekmovanja. Vse to govori o pomembnih neekonomskih in ekonomskih učinkih velikih športnih tekmovanj na razvoj in rast lokalnih okolij, nacionalnega prostora ter tudi športa.

V tem delu naloge smo ugotavljali tudi razlike med neekonomskimi učinki tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah. Ugotovili smo pomembne razlike v vseh primerjanih spremenljivkah. Tekmovanj v olimpijskih športnih panogah se v povprečju udeležuje večje število držav (za 88 %), večje število aktivnih (za 78,3 %) in pasivnih udeležencev (za 180 %), prav tako pa ta v povprečju koristijo za 72 % več nočitev kot neolimpijske športne panoge. Na podlagi tega lahko sklepamo, da tekmovanja v olimpijskih športnih panogah ustvarjajo večjo količino neekonomskih učinkov kot tekmovanja v neolimpijskih športnih panogah.

3.3 Ekonomski (finančni) učinki vzorca velikih športnih tekmovanj

Pri pojasnjevanju ekonomskih (finančnih) učinkov vzorca velikih športnih tekmovanj smo uporabili model analize športnega trga (Kolar, 2010a; Jurak et al., 2010). V analizi smo preverili višino javnih izdatkov (državna² in lokalna raven) in višino zasebnih izdatkov (gospodarstvo³ in prebivalstvo⁴) za obravnavani vzorec velikih športnih tekmovanj. Najprej smo za vsako vprašalniško postavko iz anketnega vprašalnika ter za tri agregatne spremenljivke (skupna vrednost javnih, zasebnih in vseh izdatkov) (Preglednica 3) predstavili osnovne statistične vrednosti (seštevek, največja in najmanjša vrednost ter povprečna vrednost), v nadaljevanju pa tudi nekatere značilnosti izbranih spremenljivk glede na tip

² Javni izdatki z državne ravni predstavljajo izdatke ministrstva za šolstvo in šport za organizacijo in izvedbo velikih športnih tekmovanj (program tekmovanj) in investicije v športni prostor, ki so bile neposredno povezane s posameznim velikim športnim tekmovanjem. Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS, ki je prav tako eden od pomembnih financerjev športa na državni ravni, iz svojih sredstev ne financira programskega dela velikih športnih tekmovanj, je pa verjetno sofinancirala katero od investicij, povezanih z velikimi športnimi tekmovanji, vendar nam tega podatka ni uspelo pridobiti.

³ Pri izdatkih gospodarstva so v največjem deležu upoštevani izdatki za storitve sponzorstva in donatorstvo športnim organizacijam, organizatoricam velikih športnih prireditev. V izdatkih gospodarstva je upoštevan tudi delež sredstev od prodaje televizijskih pravic.

⁴ Izdatki prebivalstva so izdatki, ki so neposredno povezani z odprodajo različnih proizvodov in storitev, ki so bili neposredno povezani z velikim športnim tekmovanjem in so predstavljali neposredne prihodke organizatorju velikega športnega tekmovanja (reklamni artikli, vstopnice, hrana, pijača, predstavitveno-prodajni prostori ...).

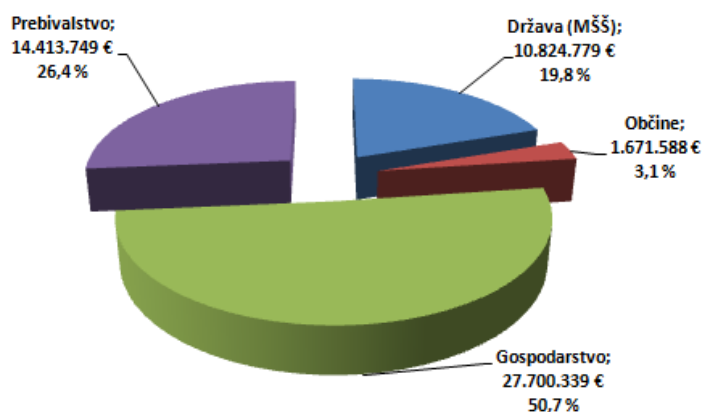
tekmovanja in značilnosti različnih vrst športnih panog (olimpijske in neolimpijske), v katerih so tekmovanja potekala.

Preglednica 3: Osnovne značilnosti merjenih spremenljivk ekonomskih (finančnih) učinkov v evrih.

Spremenljivka	Najmanjša vrednost	Največja vrednost	Seštevek	Povprečna vrednost
Država (investicije)	0	6.502.282	9.708.885	80.238,72
Država (program)	0	998.301	1.115.894	9.222,26
Država (skupaj)	0	7.500.583	10.824.779	89.460,98
Občine	0	835.000	1.671.588	13.814,78
Javni izdatki (skupaj)	0	6.502.282	12.496.367	103.275,76
Gospodarstvo	0	1.439.659	27.700.339	228.928,42
Prebivalci	0	1.016.817	14.413.749	119.121,89
Zasebni izdatki (skupaj)	0	2.355.871	42.114.088	348.050,31
Vsi izdatki			54.610.455	451.326,07

Iz Preglednice 3 vidimo, da je bila skupna vrednost izdatkov za organizacijo in izvedbo vzorca velikih športnih tekmovanj v celotnem preučevanem obdobju več kot 54,5 milijona evrov. Povprečna vrednost izdatkov za posamezno tekmovanje je bila več kot 450.000 evrov.

Prikaz 14: Struktura izdatkov za vzorec velikih športnih tekmovanj.

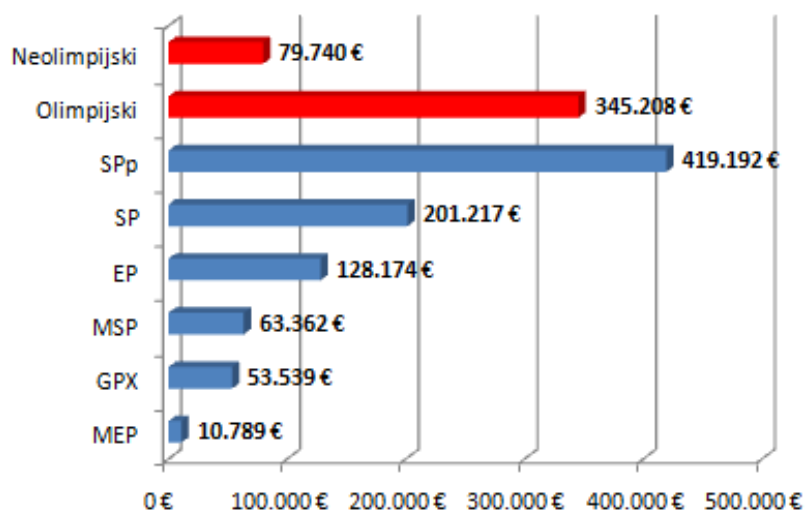
V Prikazu 14 vidimo, da so več kot polovico vseh izdatkov v vzorcu velikih športnih tekmovanj predstavljali izdatki gospodarstva, ki jih v največjem deležu sestavljajo izdatki za sponzorstvo in donatorstvo. Povprečna vrednost izdatkov gospodarstva za tekmovanja iz našega vzorca je bila skoraj 229.000 evrov (Preglednica 3), pri čemer je bila najvišja vrednost izdatkov gospodarstva za posamezno tekmovanje nekaj manj kot 1,44 milijona evrov (šahovska olimpijada, Bled, 2002).

Med prvimi petimi športnimi tekmovanji po višini sponzorskih prihodkov so ob šahovski olimpijadi še štiri tekmovanja v olimpijskih športnih panogah (Preglednica 4). V nadaljnji razvrstitvi tekmovanj po višini izdatkov gospodarstva so med šestim (767.000 evrov) in 38. mestom (197.000 evrov) le tekmovanja v različnih smučarskih panogah (alpsko smučanje: Kranjska Gora in Maribor, smučarski skoki in poleti: Planica, biatlon in tek na smučeh: Pokljuka in Rogla). Večina navedenih olimpijskih športnih panog je bila tudi v drugih raziskavah uvrščena med za gospodarstvo najzanimivejše športne panoge (Kolar, 2005, str. 123-125; Bednarik, Kline, Petrovič & Štrumbelj, 2001, str. 16).

Preglednica 4: Pet najuspešnejših velikih športnih tekmovanj iz vzorca glede na višino izdatkov gospodarstva (sponzorstvo in donatorstvo).

Veliko športno tekmovanje	Višina sponzorskih sredstev (v evrih)
Šahovska olimpijada (Bled, 2002)	1.439.659
Evropsko prvenstvo v rokometu (Ljubljana, Celje, Koper, Velenje, 2004)	1.339.054
Svetovno prvenstvo v biatlonu (Pokljuka, 2001)	1.002.000
Svetovni pokal v smučarskih poletih (Planica, 2009)	800.000
Evropsko prvenstvo v moški športni gimnastiki (Ljubljana, 2004)	778.209

Prikaz 15: Povprečne vrednosti izdatkov gospodarstva za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Najvišji povprečni izdatki gospodarstva so nastajali za tekmovanja za svetovni pokal, kar je bilo tudi pričakovano, glede na to, da je ta tip tekmovanja v največji meri zastopan med športnimi panogami, ki so se po višini izdatkov gospodarstva v večini uvrstile med prvih 40 v

vzorcu vseh tekmovanj. Sledijo jim svetovna in evropska prvenstva z bistveno nižjimi povprečnimi vrednostmi. Iz Prikaza 15 je mogoče videti tudi, da so za gospodarstvo bolj zanimiva tekmovanja v članski kategoriji kot tekmovanja v mladinski oz. mlajši članski kategoriji. Prav tako pa je moč videti, da so povprečni izdatki gospodarstva za tekmovanja v olimpijskih športnih panogah kar za 333 % višji od izdatkov gospodarstva za tekmovanja v neolimpijskih športnih panogah. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da gospodarstvo vidi bistveno bolj učinkovito uresničevanje svojih tržnih ciljev z aktivno prisotnostjo na tekmovanjih v olimpijskih športnih panogah (Kolar, 2005, str. 123-125; Bednarik, Kline, Petrovič & Štrumbelj, 2001, str. 16) kot v neolimpijskih športnih panogah.

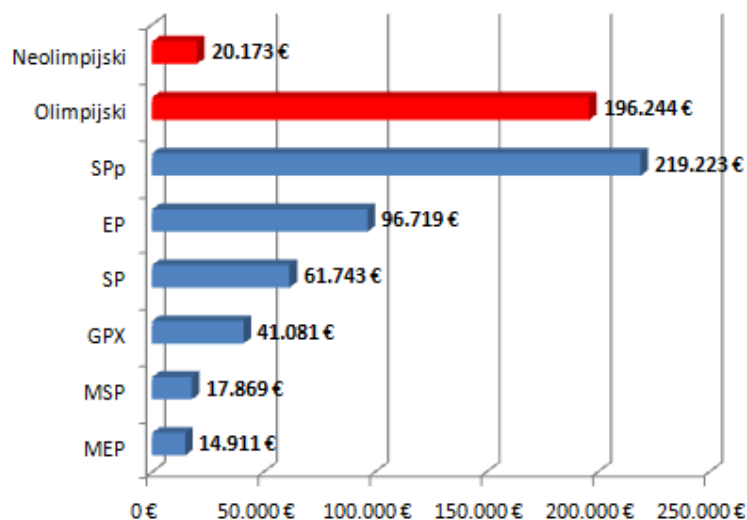
Sponzorstvo je po Shanounu (v Ferrand, 2002) komunikacijsko orodje, ki omogoča, da pasivni udeleženci športnih prireditev neposredno povežejo sponzorja (podjetje) z atraktivnim športnim dogodkom. Po Meenaghanu (1991, str. 5) pa je sponzorstvo investicija v aktivnost v denarju ali v dobrinah, ki v zameno nudi dostop do uporabe tržnih potencialov, povezanih s to aktivnostjo. Za podjetja je sponzorstvo najbolj učinkovit način dostopa do televizije, radia in tiskanih medijev. Ob tem je za sponzorje pomembno, da vlagajo v aktivnosti, ki so socialno sprejemljive, vendar pa vlaganje v šport ni zgolj rezultat »ljubezni do športa«, ampak prej rezultat komercialnih ambicij gospodarskih subjektov (Hong, 1997, str. 344).

Velika športna tekmovanja imajo potenciala, ki so zanimivi za sponzorje. Meenaghan (1991, str. 6) navaja, da lahko sponzorji z oglaševanjem v športu in na športnih prireditvah dosežejo ciljne skupine ljudi bistveno bolj neposredno in učinkovito, kot pa jim to uspe s tradicionalnimi oblikami oglaševanja. Nadalje lahko sponzorji izboljšajo podobo svojih izdelkov in storitev ter podobo podjetja, če jih povežejo s pozitivnimi lastnostmi športa, športnika ali športnega tekmovanja (Wilkinson v Copeland, Frisby & McCarville, 1996, str. 34). Šport ustvarja tudi razburjenje in čustvene odzive ter povezanost z dogodkom pri pasivnih udeležencih tekmovanj. Takšna povezanost pa, kot trdijo Oneal in sodelavci v članku »Nothing sells like sports« (1987, v Copeland et al., 1996, str. 36), naredi pasivne udeležence (gledalce) bolj dovzetne za tržne oglase in druge marketinške spodbude. Mednarodna nogometna zveza (Fifa) je julija letos v članku »Almost half the world tuned in at home to watch 2010 FIFA World Cup South Africa« predstavila podatke raziskave o gledanosti svetovnega prvenstva 2010 v Južnoafriški republiki. Po njenih ocenah si je finale mundiala med Španijo in Nizozemsko ogledala skupno milijarda ljudi, od tega 909,6 milijona prek televizijskih zaslonov. Skupno število gledalcev, ki so spremljali vsaj minuto ene od 64 tekem na SP, pa je bilo po ocenah Fife kar 3,2 milijarde. Uradno so za vsako tekmo v povprečju našteali 188,4 milijona gledalcev. Res je, da so prav nogometni mundiali ob poletnih olimpijskih igrah najbolj gledane športne prireditve in zatorej najbolj mamljivi za sponzorje.

Leta 2001 so izdatki gospodarstva za sponzorstvo velikih športnih tekmovanj v Sloveniji predstavljali 28 % (2,15 milijona evrov) vseh izdatkov podjetij za sponzorstvo v športu (Kolar, 2005, str. 122). Navedenih učinkov sponzoriranja športnih tekmovanj na gospodarstvo so se verjetno zavedali tudi sponzorji našega vzorca tekmovanj.

Po višini izdatkov so bili na drugem mestu izdatki prebivalstva z nekaj več kot 26 % (Prikaz 16). Med izdatke prebivalstva so šteti vsi izdatki pasivnih udeležencev (gledalcev), ki so nastali zaradi udeležbe na velikem športnem tekmovanju (razen prenočišč, cestnin, goriva in drugih izdatkov, povezanih z opravljeno potjo na posamezno tekmovanje), ter morebitni izdatki aktivnih udeležencev za nakup promocijskega materiala, povezanega s tekmovanjem (promocijske majice, kape, maskote ...). Povprečni izdatek pasivnega udeleženca tekmovanja v vzorcu velikih športnih tekmovanj je bil 11,14 evra.

Prikaz 16: Povprečne vrednosti izdatkov prebivalstva za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Največjo povprečno vrednost izdatkov pasivnih udeležencev so ustvarili na tekmovanjih za svetovni pokal (Prikaz 16), sledijo pa jim evropska in svetovna prvenstva. To je bilo pričakovano, saj so te tri vrste tekmovanj v povprečju zbrale največje število pasivnih udeležencev (Prikaz 13). Največjo vrednost izdatkov pasivnih udeležencev na tekmovanjih za svetovni pokal je mogoče pojasniti tudi z dejstvom, da gre tu za najodmevnejša velika športna tekmovanja v Sloveniji (Planica, pokal Vitranc Kranjska Gora, Zlata lisica Maribor), ki se v vseh vrstah slovenskih medijev tudi najbolje oglašujejo, prav tako pa so zelo povezana s tradicijo in nacionalno identiteto Slovencev (Doupona-Topič & Kovač, 2005, str. 65). Tekmovanje z najvišjimi izdatki prebivalstva v vzorcu tekmovanj je bilo evropsko prvenstvo v rokometu (Ljubljana, Celje, Koper, Velenje, 2004) z nekaj več kot 1.000.000 evrov izdatkov. Doseženo višino izdatkov je mogoče pojasniti z obsežno promocijo dogodka, dobrimi nastopi slovenske reprezentance, dobro organizacijo in izvedbo tekmovanja, večjim številom samostojnih športnih dogodkov (posameznih tekem), lokacijsko domišljeno razdeljenimi prizorišči (tradicionalna rokometna okolja) in s trajanjem dogodka (11 dni). Omenjenemu tekmovanju po višini izdatkov pasivnih udeležencev do 18. mesta sledijo različna tekmovanja v smučarskih disciplinah, na 19. mestu pa se nahaja evropsko prvenstvo v športni gimnastici (Ljubljana, 2004) z nekaj več kot 380.000 evrov izdatkov pasivnih udeležencev. Na področju izdatkov prebivalcev sta, tako kot na področju izdatkov gospodarstva, na zadnjih mestih obe vrsti tekmovanj v mladinskih in mlajših članskih kategorijah, kar priča o relativno nizki stopnji zanimanja za tovrstna tekmovanja s strani

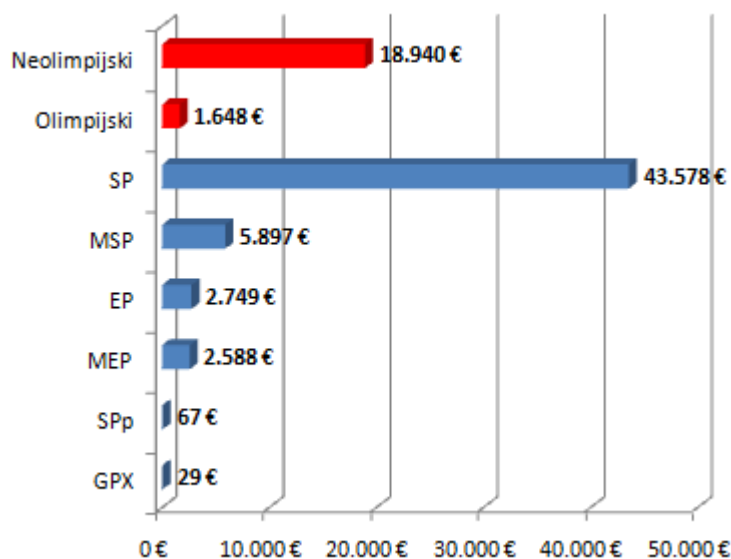
zasebnega sektorja. Primerjava tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah je pokazala, da so povprečni izdatki pasivnih udeležencev skoraj 10-krat večji na tekmovanjih v olimpijskih kot neolimpijskih športnih panogah. To kaže na bistveno večje zanimanje gledalcev za tekmovanja v olimpijskih športnih panogah (Kolar, 2005, str. 126-127).

Iz Prikaza 14 vidimo, da so na strani izdatkov iz javnih finančnih virov izdatki iz proračuna države (ministrstvo za šolstvo in šport) predstavljali bistveno večji delež (19,8 %) kot izdatki iz lokalnih proračunov (3,1 %). Pri tem je treba posebej opozoriti, da kar 89,7 % izdatkov iz državnega proračuna predstavljajo izdatki za investicije v nove športne površine in objekte, ki so nastali zaradi velikih športnih tekmovanj, medtem ko nam podatkov o investicijah občin v športne površine in objekte zaradi organizacije in izvedbe tekmovanj iz vzorca ni uspelo pridobiti. Izdatki občin predstavljajo tako zgolj izdatke za program tekmovanj.

Do izdatkov za investicije v športni prostor zaradi organizacije in izvedbe velikih športnih tekmovanj je prišlo zgolj za štiri tekmovanja iz našega vzorca (evropsko prvenstvo v športni gimnastici, Ljubljana, 2004; evropsko prvenstvo v namiznem tenisu za invalide, Kranjska Gora, 2007; svetovni pokal v smučarskih tekih, Rogla, 2009; svetovni pokal v biatlonu, Pokljuka, 2009). Skupna vrednost investicijskih izdatkov za vzorec tekmovanj iz državnega proračuna je bila nekaj več kot 9,7 milijona evrov. Medtem ko druge kategorije izdatkov v pričujoči raziskavi (izdatki gospodarstva, prebivalstva in programski javni izdatki) lahko obravnavamo kot kratkoročne učinke velikih športnih tekmovanj (Kolar, 2010a, str. 18), pa so prav investicije v športni prostor tiste koristi velikih športnih tekmovanj, ki jih opredeljujemo kot dolgoročne koristi oz. zapuščino (angl. *legacy*) velikega športnega tekmovanja (Masterman, 2004). Zapuščina v obliki novih ali obnovljenih športnih površin in objektov namreč omogoča dolgoročno ustvarjanje tako ekonomskih (finančnih), kakor tudi družbeno-socialne (nova kakovostna delovna mesta, možnosti razvoja novih poslovnih učinkov z večjo dodano vrednostjo ...), športne (bolj dostopna, kakovostna in varna športna vadba za vse udeležence) in okoljske koristi (bolj kakovostno bivalno okolje za lokalno prebivalstvo), ki jih prištevamo med neekonomske koristi novega ali obnovljenega športnega prostora (Kolar, 2010a, str. 26). Brez izdatkov države za investicije predstavljajo izdatki za programski del izvedbe in organizacije vzorca velikih športnih tekmovanj v preučevanem obdobju le 2 % vseh sredstev (1.115.894 evrov).

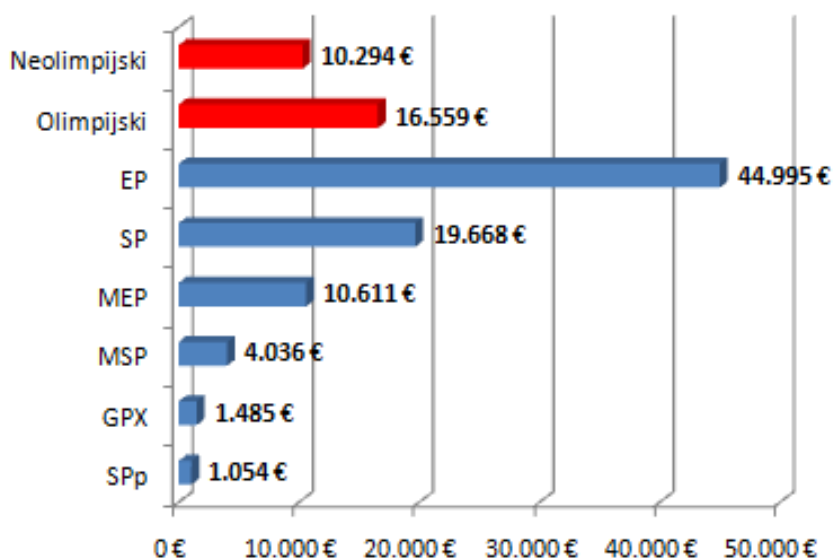
Iz Prikaza 17 lahko vidimo, da je država v povprečju daleč največ sredstev namenila za organizacijo in izvedbo svetovnih prvenstev (89,4 % sredstev predstavljajo sredstva za organizacijo in izvedbo šahovske olimpijade, Bled, 2002), sledijo pa jim izdatki za mladinska svetovna prvenstva in članska ter mladinska evropska prvenstva. Najmanjše povprečne vrednosti izdatkov predstavljajo sredstva za tekmovanja za svetovni pokal in veliko nagrado. Prav tako lahko vidimo, da je država kar več kot 11-krat več sredstev namenila tekmovanjem v neolimpijskih športnih panogah kot pa tekmovanjem v olimpijskih športnih panogah (ponovno zaradi visokih državnih izdatkov za šahovsko olimpijado).

Prikaz 17: Povprečne vrednosti programskih izdatkov iz državnega proračuna za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Analiza izdatkov iz lokalnih proračunov kaže, da so občine v povprečju največ sredstev namenjale za evropska in svetovna prvenstva tako v članski kot mladinski kategoriji (Prikaz 18). Najmanj pa so v povprečju namenjale tekmovanjem za veliko nagrado in za svetovni pokal. V povprečju je bilo tekmovanjem v olimpijskih športnih panogah namenjeno za 61 % več sredstev kot pa tekmovanjem v neolimpijskih športnih panogah.

Prikaz 18: Povprečne vrednosti programskih izdatkov iz lokalnih proračunov za posamezen tip tekmovanja in primerjava med tekmovanji v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

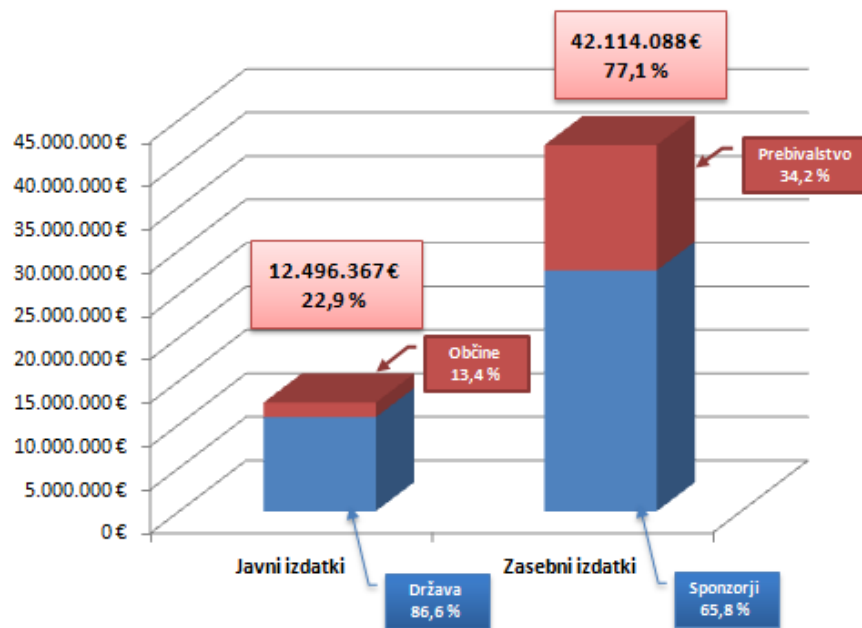

Struktura povprečnih javnih izdatkov za posamezno vrsto tekmovanja se relativno dobro ujema s kategorizacijo velikih športnih tekmovanj v zakonu o športu (1998, 53. člen), ki posamezne vrste (oz. tipe) tekmovanj po pomembnosti vrednoti glede na raven soglasodajalca za pridobitev pravice za začetek kandidacijskega postopka pri mednarodni športni zvezi. Tako je za izdajo soglasja za svetovna in evropska prvenstva (tudi mladinska) po predhodnem mnenju ministrstva za šolstvo in šport pristojna Vlada RS, medtem ko soglasje za tekmovanja za svetovni pokal in veliko nagrado lahko samostojno izda ministrstvo za šolstvo in šport. Verjetno so temu primerno oblikovana tudi pravila in merila za razdeljevanje javnega denarja skozi letne programe športa na državni in lokalnih ravneh.

Prikaz 19 kaže razmerje javnih in zasebnih izdatkov za velika športna tekmovanja iz našega vzorca v celotnem preučevanem obdobju. Iz prikazanega je mogoče videti, da je nekaj več kot 77 % izdatkov nastalo na strani zasebnega sektorja in nekaj manj kot 23 % na strani javnega sektorja. Struktura izdatkov je primerljiva s splošno strukturo vseh izdatkov za šport v Sloveniji. V zasebnih izdatkih predstavljajo večji delež izdatki gospodarstva in manjši delež izdatki prebivalstva, kar je v nasprotju s splošno strukturo izdatkov za šport v Sloveniji, kjer izdatki prebivalstva predstavljajo večji delež zasebnih izdatkov.

Struktura javnih izdatkov kaže, da je večji delež odpadel na državni proračun, kar je prav tako v nasprotju s skupno strukturo javnih izdatkov za šport v Sloveniji, kjer večji delež (75 %) predstavljajo izdatki občin (Jurak, Bednarik, Kolenc & Kolar, 2010, str. 68). Vendar: če iz izdatkov iz državnega proračuna izvzamemo sredstva za investicije, programski izdatki kažejo primerljivo razmerje splošnemu razmerju javnih izdatkov za šport v Sloveniji.

Prikaz 19: Struktura javnih in zasebnih izdatkov za vzorec velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009.

Preglednica 5: Višina in deleži javnih in zasebnih programskih⁵ izdatkov za posamezne tipe tekmovanj v vzorcu ter primerjava tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah.

Tip tekmovanja	Javni izdatki		Zasebni izdatki		Skupni izdatki	Večkratnik javnih izdatkov
	v evrih	v %	v evrih	v %		
Svetovna prvenstva	1.454.671	19,4	6.048.094	80,6	7.502.765	5,16
Mladinska svetovna prvenstva	39.730	10,9	324.926	89,1	364.656	9,18
Evropska prvenstva	1.098.095	17,5	5.172.559	82,5	6.270.654	5,71
Mladinska evropska prvenstva	118.790	33,9	231.300	66,1	350.090	2,95
Svetovni pokali	50.450	0,2	28.728.678	99,8	28.779.128	570,45
Velike nagrade	25.746	1,6	1.608.531	98,4	1.634.277	63,48
Vrsta športne panoge						
Olimpijska	1.252.729	3,3	36.818.721	96,7	38.071.450	30,39
Neolimpijska	1.549.401	22,6	5.295.367	77,4	6.844.768	4,42
SKUPAJ	2.802.130	6,2	42.114.088	93,8	44.916.218	16,03

V Preglednici 5 so zbrani podatki o izdatkih za organizacijo in izvedbo posameznih tipov tekmovanj in vrst športnih panog, v katerih so tekmovanja v izbranem vzorcu potekala. Skupaj je bilo za organizacijo in izvedbo 121 tekmovanj ustvarjenih skoraj 45 milijonov evrov, od katerih so skoraj 94-odstotni delež predstavljali zasebni izdatki. Športna tekmovanja so bila sofinancirana iz javnih virov, ker so znotraj Nacionalnega programa športa (2000) opredeljena kot del športne dejavnosti, prek katere se uresničuje javni interes in so torej javna dobrina. Javna dobrina pa je po Andrijaševiću (1999) ekonomska aktivnost, ki bolj ali manj pripomore k blagostanju vsakega posameznika in ima koristi za družbo večje od koristi za potrošnika samega. Prav tako pa je za te dobrine značilno, da proizvajajo zunanje učinke (eksternalije), ki so tako finančni (ekonomski), kakor tudi neekonomski.

V tem poglavju predstavljeni ekonomski učinki vzorca velikih športnih tekmovanj kažejo na pomembne multiplikatorske učinke vloženi javnih sredstev v omenjeno dejavnost (Preglednica 5). Skupni izdatki za velika športna tekmovanja so predstavljali kar 16-kratnik vloženi javnih sredstev, ki jih država in lokalne skupnosti namenjajo organizatorjem športnih tekmovanj, kar pomeni, da je vsak vloženi evro javnih sredstev vzpodbudil 15 evrov zasebnih izdatkov.

Prav tako pa je možno podati oceno, da je od skupne vrednosti izdatkov država pridobila skoraj 9 milijonov evrov neposrednih davčnih prilivov (20-odstotni davek na dodano vrednost), kar je kar 3,2-krat več, kot je imela za ta namen javnih izdatkov. Ta razmerja so za

⁵ Iz javnih izdatkov so odstranjeni investicijski izdatki v skupni višini 9.708.885 evrov. Investicijski izdatki so odšteti, ker so tudi na strani zasebnih izdatkov zajeti samo programski izdatki (izdatki za organizacijo in izvedbo velikih športnih tekmovanj), ki predstavljajo zgolj kratkoročne finančne koristi, ki so nastajale z organizacijo in izvedbo vzorca tekmovanj. Investicijski izdatki zagotavljajo predvsem dolgoročne koristi, ki jih v postopku pridobivanja podatkov nismo zbirali, saj je obdobje od zaključka investicij prekratko, da bi lahko pridobili ustrezne vrednosti dolgoročnih koristi.

posamezen tip tekmovanja različna in se za svetovna ter evropska prvenstva gibljejo med 3- in 9-kratnikom vloženih javnih sredstev, medtem ko so ta razmerja pri tekmovanjih za veliko nagrado in svetovni pokal bistveno večja. Najbolj izstopajoče razmerje je prav pri tekmovanjih za svetovni pokal, kjer so zasebni izdatki predstavljali kar 99,8 % vseh izdatkov in je vsak vložen evro javnih sredstev vzpodbudil porabo 569 evrov zasebnih izdatkov. Tekmovanja za svetovni pokal so ob predpostavki 20-odstotnih neposrednih davčnih prilivov od izdatkov (davek na dodano vrednost) ustvarila skoraj 5,8 milijona evrov te vrste davčnih prilivov, kar je predstavljalo kar 114-krat več, kot so bili celotni javni izdatki za ta tip tekmovanj. Prav tako pa smo ugotovili, da tekmovanja v olimpijskih športnih panogah ustvarjajo skoraj 7-krat večjo porabo zasebnih sredstev kot tekmovanja v neolimpijskih športnih panogah.

Analiza ekonomskih (finančnih) učinkov vzorca velikih športnih tekmovanj kaže na pomembne ekonomske učinke te vrste športne dejavnosti na širše okolje in družbo kot celoto in jih torej upravičeno uvrščamo v širši javni interes in javno dobro.

SKLEP

V nalogi smo preverjali ekonomske (finančne) in neekonomske učinke javnih sredstev, vloženih v organizacijo velikih športnih tekmovanj v Republiki Sloveniji, kot jih opredeljuje zakon o športu (Ur. l. 22/98), ter ugotavljali, ali se državi sploh izplača vlagati v organizacijo velikih športnih tekmovanj ali ne.

Vzorec merjencev je predstavljalo 294 velikih športnih tekmovanj, ki so bila skladno z 52. in 53. členom zakona o športu med letoma 2001 in 2009 organizirana v Republiki Sloveniji. Ugotovili smo, da je trend števila organiziranih in izvedenih velikih mednarodnih športnih tekmovanj v Sloveniji naraščajoč. Največ je tekmovanj za svetovni pokal (37,2 % vzorca), kar je bilo pričakovano, saj so pridobitev, organizacija in izvedba te ravni tekmovanj lažje kot pri svetovnih in evropskih prvenstvih. Vsi organizatorji tekmovanj so slovenske nacionalne panožne športne zveze, rezultate pa smo izračunali na podlagi dejanskega vzorca 121 športnih tekmovanj. Ugotovili smo, da so tekmovanja iz vzorca potekala v 30 različnih športnih panogah; več v olimpijskih kot neolimpijskih. Potekala so v desetih slovenskih regijah; kar 71,1 % vseh je bilo v gorenjski, podravski in osrednjeslovenski regiji, kar je bilo pričakovati, saj imajo v teh regijah najbolj ugodne infrastrukturne pogoje za organizacijo velikih športnih tekmovanj.

Neekonomske učinke velikih športnih tekmovanj smo ugotavljali s 7 spremenljivkami. V povprečju so se posameznega tekmovanja iz vzorca udeležili športniki iz skoraj 22 držav. Posameznega tekmovanja iz vzorca se je v povprečju udeležilo 149 športnikov in športnic ter 166 spremljevalcev (skupaj 315). Skupno število vseh aktivnih udeležencev tekmovanj, zajetih v vzorec, je bilo 38.187. V celotnem obdobju so aktivni udeleženci našega vzorca tekmovanj koristili skupaj 209.657 hotelskih nočitev ali povprečno 1732,7 nočitve na posamezno tekmovanje. Največje število aktivnih udeležencev je sodelovalo na tekmovanjih

za svetovni pokal (349), najmanjše pa tekmovanj za veliko nagrado (254), kar je razumljivo, saj gre za tekmovanja najnižje ravni v vzorcu tekmovanj. Tekmovanja si je ogledalo oziroma jih obiskalo 1.293.412 gledalcev, pri čemer je bil najbolj gledan športni dogodek iz našega vzorca svetovno prvenstvo v smučarskih poletih (Planica, 2004), ki si ga je po navedbah organizatorjev ogledalo 68.000 gledalcev.

Analiza spremenljivk je pokazala, da so imela tekmovanja v vzorcu pomembne neekonomske in ekonomske učinke. Glede na povprečne vrednosti števila držav udeleženk, števila aktivnih in pasivnih udeležencev ter skupno trajanje športnih dogodkov v preučevanem obdobju lahko sklenemo, da so bili ustvarjeni pomembni neekonomski učinki. Tekmovanja so vplivala na večjo prepoznavnost Slovenije v mednarodnem prostoru, z relativno velikim številom vseh udeležencev (aktivnih in pasivnih) v celotnem preučevanem obdobju (1.330.599 udeležencev) se je ponudila možnost izkoriščanja tudi drugih oblik promocije Slovenije (»od ust do ust«). Zaradi tekmovanj, ki morajo dosegati kakovostne standarde mednarodnih športnih organizacij, so nastajale nove urejene športne površine in objekti (dvorana Stožice, vzpenjača Maribor, Kranjska Gora, športna dvorana v Celju, poligon za nordijsko smučanje na Rogli ...), prav tako se je tako v lokalnih okoljih kot s strani države povečal interes vlaganja v turistično infrastrukturo v okolici športnih površin. V preučevanem obdobju se je število vrhunskih športnikov v Sloveniji povečevalo za 14,7 % oz. za 102 športnika, število osvojenih medalj pa v povprečju za 8 % na leto, prav tako pa se je povečal delež slovenskih občin z vrhunskimi športniki (Kolar & Rajšter, 2010). Povečalo se je tudi število mladih kategoriziranih športnikov in to kar za 96 % oz. 1115 mladih športnikov (Kolar & Kovač, 2010, str. 222), kar govori o splošni rasti in razvoju slovenskega športa v preučevanem obdobju, na katerega pa so imela **pomemben vpliv tudi velika športna tekmovanja**, organizirana v Sloveniji.

Ob tem bi lahko sklepali tudi na ekonomske učinke, povezane s turizmom. Zgolj prihodki od nočitev, ki so nastali zaradi organizacije in izvedbe tekmovanj, bi – ob predpostavki, da je povprečna cena nastanitve na udeleženca 60 evrov na dan - dosegli znesek prek 12,5 milijona evrov, kar bi v celotnem obdobju predstavljalo 2,5 milijona evrov neposrednih davčnih prihodkov od zaračunanega davka na dodano vrednost (DDV). Ob tem je treba poudariti, da nimamo podatkov o koriščenju hotelskih storitev in drugih neposrednih izdatkih pasivnih udeležencev (hrana, gorivo, cestnine ...), ki so v določen kraj pripotovali zaradi posameznega tekmovanja. Vse to govori o pomembnih neekonomskih in ekonomskih učinkih velikih športnih tekmovanj na razvoj in rast lokalnih okolij, nacionalnega prostora ter tudi športa.

Ugotavljali smo tudi razlike med neekonomskimi učinki tekmovanj v olimpijskih in neolimpijskih športnih panogah v vseh primerjanih spremenljivkah. Tekmovanj v olimpijskih športnih panogah se v povprečju udeležuje večje število držav (za 88 %), večje število aktivnih (za 78,3 %) in pasivnih udeležencev (za 180 %), prav tako pa ta v povprečju ustvarijo za 72 % več nočitev kot neolimpijske športne panoge. Na podlagi tega lahko sklepamo, da tekmovanja v olimpijskih športnih panogah ustvarjajo večjo količino neekonomskih učinkov kot tekmovanja v neolimpijskih športnih panogah.

Pri ugotavljanju **ekonomskih učinkov** smo uporabili model analize športnega trga; preverili smo višino javnih in zasebnih izdatkov za obravnavani vzorec velikih športnih tekmovanj. Skupna vrednost izdatkov za organizacijo in izvedbo tekmovanj v preučevanem obdobju je bila več kot 54,5 milijona evrov; povprečna vrednost za posamezno tekmovanje pa nekaj več kot 450.000 evrov. Ugotovili smo, da so več kot polovico vseh izdatkov predstavljali izdatki gospodarstva, ki je povprečno prispevalo 229.000 evrov na tekmovanje. Najvišji povprečni izdatki gospodarstva so nastajali za tekmovanja za svetovni pokal, kar je bilo tudi pričakovano, glede na to, da je ta tip tekmovanja v največji meri zastopan med športnimi panogami, ki so se po višini izdatkov gospodarstva v večini uvrstile med prvih 40 v vzorcu vseh tekmovanj. Ob tem so za gospodarstvo bolj zanimiva tekmovanja v članski kategoriji kot tekmovanja v mlajših kategorijah. Ob tem je zanimiv podatek, da so povprečni izdatki gospodarstva za tekmovanja v olimpijskih športnih panogah kar za 333 % višji od izdatkov za tekmovanja v neolimpijskih športnih panogah, kar pomeni, da gospodarstvo vidi bistveno bolj učinkovito uresničevanje svojih tržnih ciljev z aktivno prisotnostjo na tekmovanjih v olimpijskih kot v neolimpijskih panogah. Po višini izdatkov so na drugem mestu izdatki prebivalstva; povprečen izdatek pasivnega udeleženca v vzorcu tekmovanj je bil 11,14 evra. Največjo povprečno vrednost izdatkov pasivnih udeležencev so ustvarili na tekmovanjih za svetovni pokal ter evropskih in svetovnih prvenstvih, kar je skladno s predhodno ugotovitvijo, da so te tri vrste tekmovanj v povprečju zbrale največje število pasivnih udeležencev.

Na strani izdatkov iz javnih finančnih virov so izdatki iz proračuna države (ministrstvo za šolstvo in šport) predstavljali bistveno večji delež (19,8 %) kot izdatki iz lokalnih proračunov (3,1 %). Pri tem je treba posebej opozoriti, da kar 89,7 % izdatkov iz državnega proračuna predstavljajo izdatki za investicije v nove športne površine in objekte, ki so nastali zaradi velikih športnih tekmovanj. Skupna vrednost investicijskih izdatkov za vzorec tekmovanj iz državnega proračuna je bila nekaj več kot 9,7 milijona evrov in to so tiste dolgoročne koristi velikih športnih tekmovanj, ki jih opredeljujemo kot zapuščino (angl. *legacy*). Ob tem se je izkazalo, da brez izdatkov države za investicije predstavljajo izdatki za programski del izvedbe in organizacije vzorca velikih športnih tekmovanj v preučevanem obdobju le 2 % vseh sredstev (1.115.894 evrov). Država je v povprečju največ sredstev namenila za organizacijo in izvedbo svetovnih prvenstev (43.578 evrov), ob tem pa je več kot 11-krat več sredstev namenila tekmovanjem v olimpijskih kot neolimpijskih športnih panogah. Struktura povprečnih javnih izdatkov za posamezno vrsto tekmovanja se relativno dobro ujema s kategorizacijo velikih športnih tekmovanj v zakonu o športu (1998).

Struktura izdatkov za vzorec velikih športnih tekmovanj kaže, da je nekaj več kot 77 % izdatkov nastalo na strani zasebnega sektorja, kjer je večji delež gospodarstva in manjši prebivalstva, in nekaj manj kot 23 % na strani države, kjer večji delež izdatkov odpade na državni proračun.

Skupaj je bilo za organizacijo in izvedbo 121 tekmovanj ustvarjenih skoraj 45 milijonov evrov, od katerih so skoraj 94-odstotni delež predstavljali zasebni izdatki. Predstavljeni ekonomski učinki vzorca velikih športnih tekmovanj kažejo na pomembne multiplikatorske učinke vloženih javnih sredstev v organizacijo in izvedbo velikih športnih tekmovanj. Skupni

izdatki za so namreč predstavljali kar 16-kratnik vloženih javnih sredstev, ki jih država in lokalne skupnosti namenjajo organizatorjem športnih tekmovanj, kar pomeni, da je vsak vložen evro javnih sredstev vzpodbudil 15 evrov zasebnih izdatkov.

Prav tako pa je možno podati oceno, da je od skupne vrednosti izdatkov država pridobila skoraj 9 milijonov evrov neposrednih davčnih prilivov (DDV), kar je kar 3,2-krat več, kot je imela za ta namen javnih izdatkov. Razmerja so za posamezen tip tekmovanja različna in se za svetovna ter evropska prvenstva gibljejo med 3- in 9-kratnikom vloženih javnih sredstev, najbolj izstopajoče razmerje pa je pri tekmovanjih za svetovni pokal, kjer so zasebni izdatki predstavljali kar 99,8 % vseh izdatkov in je vsak vložen evro javnih sredstev vzpodbudil porabo 569 evrov zasebnih izdatkov. Zgolj tekmovanja za svetovni pokal so ob predpostavki 20-odstotnega DDV ustvarila skoraj 5,8 milijona evrov te vrste davčnih prilivov, kar je predstavljalo kar 114-krat več, kot so bili celotni javni izdatki za ta tip tekmovanj. Analiza ekonomskih (finančnih) učinkov vzorca velikih športnih tekmovanj kaže na pomembne ekonomske učinke te vrste športne dejavnosti na širše okolje in družbo kot celoto in jih torej upravičeno uvrščamo v širši javni interes in javno dobro.

Glede na izsledke naloge lahko sklenemo, da se državi ne le izplača vlagati in spodbujati organizacijo velikih športnih tekmovanj, temveč da bi bilo smotrno, če bi svoj delež izdatkov za organizacijo in izvedbo velikih športnih tekmovanj precej povečala. V prihodnosti bi bilo zaželeno v Sloveniji organizirati več velikih športnih tekmovanj, ki bodo državi prinesla tako kratkoročne kot dolgoročne koristi (zapuščino) predvsem v obliki novih športnih objektov, v izboljšanju prepoznavnosti države v svetu (kar za seboj prinese tudi ekonomske učinke, tako v turizmu kot drugem gospodarstvu), v boljših rezultatih domačih športnikov (zaradi boljše infrastrukture in večje zagnanosti mladih), v bolj zdravem prebivalstvu ... Ugotovitve naloge so obenem skladne z usmeritvami novega predloga Nacionalnega programa športa za obdobje 2011 – 2020, v katerem sta kot strateška cilja navedena tudi organizacija velikih športnih tekmovanj ter povečanje organiziranja drugih športnih prireditev na lokalni ravni.

LITERATURA IN VIRI

1. *Almost half the world tuned in at home to watch 2010 FIFA World Cup South Africa.* (11. 7. 2011). Fifa. Najdeno 11. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.fifa.com/worldcup/archive/southafrica2010/organisation/media/newsid=1473143/index.html>
2. Andrijašević, S. (1999). *Sport kao javno dobro. Ekonomski aspekti sporta i turizma.* Zagreb: Fakultet za fizičku kulturo.
3. Arthur, D. (2004). Sport event and facility management. V J. Beech & S. Chadwick (ur.), *The business of Sport Management* (str. 321-339). Essex: FT Prentice Hall, Financial Times.
4. Bartoluci, M. (2007). *Turizam i sport - razvojni aspekt.* Zagreb: Školska knjiga.
5. Bednarik, J. (1996). Športni trening kot proizvodnja vrhunškega športnega rezultata. Ljubljana: *Šport*, 44(2-3), 10-11.
6. Bednarik, J., Kline, M., Petrovič, K. & Štrumbelj, B. (2001). Sports sponsorship in Slovenia. V Bednarik, J. (Ed.) *Some Economic Aspect of Sport in Slovenia* (str. 11-18). Ljubljana: Faculty of Sport.
7. Bednarik, J., Dvoršak, J., Kolenc, M., Dobnikar, Ž. & Pišot, R. (2001). *Vrednotenje tekmovalnih športnih dosežkov in športnih panog v Sloveniji.* Prikaz izhodiščnega modela na podatkih za leto 1999. Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez.
8. Chelladurai, P. (1992). A Classification of Sport and Physical Activity Services: Implications for Sport Management. *Journal of Sport Management*, 6(2), 38-51.
9. Chelladurai, P. (1994). Sport Management: Defining the Field. *European Journal for Sport Management*, 1(1), 7-21.
10. Copeland, R., Frisby, W., & McCarville, R. (1996). Understanding the Sport Sponsorship Process from a Corporate Perspective. *Journal of Sport Management*, 10(1), 32-48.
11. Doupona-Topič, M., & Kovač, M. (2005). Nacionalna identifikacija v splošni javnosti. V M. Kovač, G. Starc & M. Doupona-Topič (ur.), *Šport in nacionalna identifikacija Slovencev* (str. 52-85). Ljubljana: Fakulteta za šport.
12. Ferrand, A. (2002). Sponsorship strategy and brand equity management. Ljubljana: Predavanje na »Marketinškem seminarju Olimpijskega komiteja Slovenije - ZŠZ«.
13. Hong, F. (1997). Commercialism and Sport in China: Present Situation and Future Expectations. *Journal of Sport Management*, 11(4), 343-354.
14. Jošt, B., Sila, B., Leskošek, B., Tušak, M., Doupona, M., Cecić Erpič, S., & Močnik, R. (1999). *Analiza spremljanja športnih panog v Sloveniji.* Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
15. Jurak, G., Bednarik, J., Kolenc, M., & Kolar, E. (2010). Analiza ekonomskih učinkov športa v Republiki Sloveniji. V E. Kolar, G. Jurak & M. Kovač (ur.), *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 - 2010* (str. 61-82). Ljubljana: Fakulteta za šport.
16. Kolar, E. (2005). *Model vrednotenja športnih panog v Republiki Sloveniji z vidika vrhunškega športnega rezultata* (doktorska naloga). Ljubljana: Fakulteta za šport.

17. Kolar, E. (2010a). *Model managementa velikih športnih tekmovanj* (Specialistično delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. Kolar, E. (2010b). Dopunjevanje gospodarstva (privrede) i sporta. Konferenca *Šport kot priložnost gospodarskega sodelovanja med Črno goro in Slovenijo*. Uvodno predavanje. Podgorica, 8. in 9. december 2010.
19. Kolar, E., Bednarik, J., Kovač, M., Levak, I., & Čas, T. (2004). Sponzoriranje športne prireditve. *Šport*. Fakulteta za šport. Ljubljana. 52(2), str. 14-20.
20. Kolar, E., & Kovač, M. (2010). Analiza športa otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport. V E. Kolar, G. Jurak & M. Kovač (Ur.), *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 - 2010* (str. 209-222). Ljubljana: Fakulteta za šport.
21. Kolar, E., & Rajšter, M. (2010). Analiza kakovostnega in vrhunškega športa. V E. Kolar, G. Jurak & M. Kovač (Ur.), *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 – 2010* (str. 223-245). Ljubljana: Fakulteta za šport.
22. Kolar, E., & Verovnik, Z. (2010). Analiza velikih mednarodnih športnih tekmovanj. V E. Kolar, G. Jurak & M. Kovač (Ur.), *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 – 2010* (str. 277-286). Ljubljana: Fakulteta za šport.
23. Kotler, P. (2004). *Management trženja*. Ljubljana: GV Založba.
24. Kovačič, A., Jaklič, J., Indihar Štemberger, M. & Groznik, A. (2004). *Prenova in informatizacija poslovanja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
25. Kuper, S., & Szymanski, S. (2009). *Soccernomics: why England loses, why Germany and Brazil win, and why the U.S., Japan, Australia, Turkey and Even Iraq are destined to become the kings of the world's most popular sport*. Philadelphia, US: Nation Books.
26. Malačič, J. (2003). *Demografija. Teorija, analiza, metode, modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. Masterman, G. (2004). *Strategic Sports Event Management. An International Approach*. Oxford, GB: Elsevier Butterworth-Heinemann.
28. Meenaghan, T. (1991). Sponsorship - Legitimizing the medium. *European Journal of Advertising*, 25(11), 5-10.
29. Mihalič, T., Šlander, S., Rebec, P., & Slak, N. (2009). *Ocena narodnogospodarskih učinkov projekta ZOI Bled 2018*. Ljubljana: Inštitut za turizem Ekonomske fakultete.
30. Ministrstvo za šolstvo in šport (2010). *Razvid velikih športnih tekmovanj med letoma 2001 in 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.
31. *Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji* (2000). Uradni list RS št. 24/2000.
32. Paveo, V., Bauman, B. & Košti, V. (2011, 1. januar). Slovenija, mala dežela velikih prireditev. *Večer*, str. 10 in 11.
33. Preuss, H. (2006). *Lasting Effects of Major Sporting Events*. Najdeno 2. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.idrottsforum.org/articles/preuss/preuss061213.pdf>
34. Pučko, D. (2008). *Strateški management I*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
35. Revizijsko poročilo Računskega sodišča RS (2007). *Kdo in kako uresničuje javni interes na področju športa?* Revizija uresničevanja javnega interesa na področju športa v letih 2000 do 2004. Najdeno 5. maja 2011 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K6839064D85DC587BC12571A80042737B/\\$file/Nac_prog_Sporta.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K6839064D85DC587BC12571A80042737B/$file/Nac_prog_Sporta.pdf)

36. Sklep o postopku za kandidiranje in organiziranje velikih športnih prireditev v Republiki Sloveniji (1993). *Uradni list RS*, št. 64/1993, 22/1998-Zspo.
37. Verovnik, Z. (2009). *Poročilo o izvajanju Nacionalnega programa športa Republike Slovenije (2000)*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.
38. Watt, D. (2003). *Sports management and administration*. London, New York: Routledge, Taylor & Francis.
39. Zakon o športu (1998). *Uradni list RS*, št. 22/1998, 97/2001-ZSDP, 27/2002 Odl.US: U-I-210/98-32, 110/2002-ZGO-1, 15/2003-ZOPA.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1:	Vzorec velikih športnih tekmovanj in nacionalnih panožnih zvez, vključenih v vzorec merjencev.	3
Priloga 2:	Anketni vprašalnik.	4
Priloga 3:	Šifrant slovenskih regij, ki smo ga uporabili v nalogi.	6

Priloga 1: Vzorec velikih športnih tekmovanj in nacionalnih panožnih športnih zvez, vključenih v vzorec merjencev.

Nacionalna panožna športna zveza	Število velikih športnih tekmovanj	
	Razvid MŠŠ	Pridobljeni podatki
Atletska zveza Slovenije	2	2
Avto-moto zveza Slovenije	38	38
Badmintonska zveza Slovenije	1	1
Balinarska zveza Slovenije	2	2
Gimnastična zveza Slovenije	9	9
Hokejska zveza Slovenije	1	0
Jadralska zveza Slovenije	3	0
Judo zveza Slovenije	3	3
Kajakaška zveza Slovenije	11	0
Karate zveza Slovenije	1	0
Kickboxing zveza Slovenije	4	0
Kolesarska zveza Slovenije	38	0
Konjeniška zveza Slovenije	8	3
Košarkarska zveza Slovenije	1	0
Letalska zveza Slovenije	5	0
Lokostrelska zveza Slovenije	1	0
Namiznoteniška zveza Slovenije	5	5
Planinska zveza Slovenije	1	0
Plavalna zveza Slovenije	4	0
Plesna zveza Slovenije	12	0
Ribiška zveza Slovenije	4	0
Rokoborska zveza Slovenije	2	1
Rokometna zveza Slovenije	1	1
Sankaška zveza Slovenije	2	2
Slovenska potapljaška zveza	2	2
Smučarska zveza Slovenije	45	35
Squash zveza Slovenije	4	4
Strelska zveza Slovenije	6	4
Šahovska zveza Slovenije	1	1
Taekwondo zveza Slovenije	1	1
Težkoatletska zveza Slovenije	1	1
Teniška zveza Slovenije	12	1
Triatlonska zveza Slovenije	1	0
Vaterpolska zveza Slovenije	1	1
Zveza za avto šport Slovenije – AŠ 2005	58	1
Zveza za baseball in softball Slovenije	2	2
Zveza za šport invalidov Slovenije	1	1
SKUPAJ	294	121

Priloga 2: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

(Ugotavljanje učinkov velikih športnih tekmovanj, organiziranih v Republiki Sloveniji v obdobju med letoma 2001 in 2009)

Spoštovani,

kot organizatorju velikega športnega tekmovanja v obdobju med leti 2001 in 2009, za katerega ste skladno s 53. členom zakona športu prosili za soglasje enega od pristojnih državnih organov, vam posredujemo anketni vprašalnik, s katerim želimo z vašo pomočjo ugotoviti učinke (ekonomske in neekonomske) izvedenih velikih športnih tekmovanj v omenjenem obdobju. Pridobljeni podatki nam bodo v veliko korist pri pripravi novega Nacionalnega programa športa RS in pri pripravi sprememb zakona o športu.

V prilogi vam pošiljamo tudi seznam velikih športnih tekmovanj, za katera ste pridobili ustrezno soglasje enega od državnih organov. Prosimo, da za vsako tekmovanje, ki ste ga v omenjenem obdobju izvedli (in je navedeno na seznamu v prilogi), izpolnite svoj anketni vprašalnik.

Hvala za sodelovanje.

a) Splošni podatki o organizatorju in tekmovanju:

1. Ime tekmovanja: _____

2. Označite rang tekmovanja:

- svetovno prvenstvo (člani)
- svetovno prvenstvo (mladinci)
- evropsko prvenstvo (člani)
- evropsko prvenstvo (mladinci)
- svetovni pokal
- Grand Prix (tekmovanje za veliko nagrado)

3. Kraj(i), kjer je tekmovanje potekalo: _____

4. Leto izvedbe tekmovanja:

- 2001
- 2002
- 2003
- 2004
- 2005
- 2006
- 2007
- 2008
- 2009

5. Ime nacionalne panožne športne zveze (organizator): _____

6. Ime mednarodne športne organizacije (prirejatelj, lastnik licence): _____

7. Napišite športne panoge, v katerih je tekmovanje potekalo:

b) Podatki o aktivnih (športniki, trenerji, sodniki, zdravniki, ...) in pasivnih (gledalci) udeležencih tekmovanja:

8. Skupno število sodelujočih držav: _____

9. Skupno število sodelujočih športnikov in/ali športnic: _____

10. Skupno število spremljevalnega osebja (trenerji, sodniki, ...): _____

11. Skupno število nočitev vseh aktivnih udeležencev: _____

12. Skupno število dni trajanja tekmovanja (skupaj s treningi in kvalifikacijami): _____

13. Skupno število gledalcev vseh tekmovalnih dni: _____

c) Podatki o finančni strukturi tekmovanja:

14. Višina pridobljenih sredstev iz državnega proračuna (MŠŠ)⁶: _____ €

15. Višina pridobljenih sredstev iz lokalnega oz. lokalnih proračunov (občina/e): _____ €

16. Višina pridobljenih sredstev iz naslova sponzorstva in donatorstva: _____ €

17. Višina ostalih pridobljenih sredstev od prodaje produktov in storitev: _____ €
(vstopnice, promocijski material, prodajni program, povezan s tekmovanjem ...)

Za sodelovanje vam se še enkrat zahvaljujemo.

⁶ Pri tej vprašalniški postavki so anketiranci posebej vpisovali sredstva, pridobljena za izvajanje investicij za potrebe izvedbe velikih športnih tekmovanj, in posebej za organizacijo in izvedbo (izvajanje programa) velikih športnih tekmovanj.

Priloga 3: Šifrant slovenskih regij, ki smo ga uporabili v nalogi.

IME REGIJE	ZAPOREDNA ŠTEVILKA REGIJE
Pomurska regija	1
Podravska regija	2
Koroška regija	3
Savinjska regija	4
Zasavska regija	5
Spodnjeposavska regija	6
Jugovzhodna Slovenija	7
Osrednjeslovenska regija	8
Gorenjska regija	9
Notranjsko-kraška regija	10
Goriška regija	11
Obalno-kraška regija	12